

Národná stratégia Slovenskej republiky k riadeniu azylu a migrácie

Bratislava 2025

OBSAH

Úvod	3
1. Vnútroštátny kontext riadenia azylu a migrácie	3
2. Strategické ciele a kľúčové opatrenia v oblasti riadenia azylu a migrácie	6
2.1. Účinné riadenie azylového a migračného systému zamerané na zníženie migračného tlaku na základe komplexného prístupu	7
2.1.1. Prvky vonkajšieho rozmeru	7
2.1.1.1. Podpora, budovanie partnerstiev a spolupráca s tretími krajinami	8
2.1.1.2. Podpora legálnej migrácie a legálnych trás pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu	10
2.1.1.3. Opatrenia na predchádzanie a boj proti prevádzachtvu migrantov a boj proti obchodovaniu s ľuďmi	11
2.1.2. Prvky vnútorného rozmeru	12
2.1.2.1. Zabezpečenie správneho a rýchleho uplatňovania pravidiel na určenie členského štátu zodpovedného za posudzovanie žiadosti o udelenie azylu	13
2.1.2.2. Opatrenia na boj proti vykorisťovaniu a obmedzenie nelegálneho zamestnávania	13
2.1.2.3. Účinné riadenie návratov	14
2.1.3. Opatrenia na poskytovanie účinnej podpory iným členským štátom	15
2.2. Účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ	15
2.2.1. Účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ a prístup k medzinárodnej ochrane	16
2.2.2. Účinný prístup k medzinárodnej ochrane na vonkajších hraniciach EÚ	17
2.3. Spravodlivý azylový a integračný systém	19
2.3.1. Zabezpečenie včasného a účinného prístupu k spravodlivým a efektívnym konaniam o azyle na území členského štátu	20
2.3.2. Procesné záruky a základné práva	21
2.3.3. Spoľahlivý prijímací systém	23
2.3.4. Vytvorenie podmienok pre úspešnú a včasnú integráciu	24
2.4. Pripravenosť a plánovanie pre prípad nepredvídaných udalostí	26
2.5. Dosiahnutie integrovaného prístupu – opatrenia na vykonávanie zásady integrovanej tvorby politiky	28
2.6. Zabezpečenie dostatočnej kapacity a schopností účinne vykonávať národnú stratégiu	29
3. Riadená legálna migrácia	30
4. Emigrácia zo Slovenskej republiky s dôrazom na návrat Slovákov žijúcich v zahraničí	32
5. Komunikácia o azyle a migrácii	32
6. Zabezpečenie implementácie Národnej stratégie SR v praxi	33

ÚVOD

Národná stratégia Slovenskej republiky k riadeniu azylu a migrácie (ďalej len „Národná stratégia SR“) nadväzuje na Migračnú politiku Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. Vychádza z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie (EÚ) 2024/1351 zo 14. mája 2024 o riadení azylu a migrácie, o zmene nariadení (EÚ) 2021/1147 a (EÚ) 2021/1060 a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 604/2013 a reflektuje požiadavky plynúce z Paktu o migrácii a azyle (ďalej len „Pakt“).

Prvé dve kapitoly sú v súlade s vykonávacím rozhodnutím Komisie (EÚ) 2025/503 z 18. marca 2025 podľa vzorového formuláru, ktorý majú členské štáty používať na zabezpečenie porovnateľnosti svojich národných stratégií riadenia azylu a migrácie. Európska komisia to považuje za dôležité pre harmonizáciu systémov a následné spracovanie Európskej stratégie v oblasti riadenia azylu a migrácie, ktorá bude vychádzať z národných stratégií vypracovaných členskými štátmi a zohľadňovať ich. V podmienkach Slovenskej republiky Národná stratégia SR obsahuje aj kapitoly, v ktorých sú rozpracované ďalšie oblasti migrácie, ako je riadená legálna migrácia a emigrácia zo Slovenskej republiky s dôrazom na návrat pracovnej sily.

Národná stratégia SR predstavuje aktuálnu migračnú politiku Slovenskej republiky a tvorí komplexný rámec riadenia azylu a migrácie na ďalších 5 rokov. Venuje sa kľúčovým oblastiam, ktorých sa migrácia týka, a zároveň odkazuje na stratégie a koncepcie, ktoré už boli pre jednotlivé oblasti vypracované.

1. VNÚTROŠTÁTNY KONTEXT RIADENIA AZYLU A MIGRÁCIE

V podmienkach Slovenskej republiky tvorí hlavný komponent medzinárodnej migrácie legálna migrácia, kedy na územie Slovenskej republiky prichádzajú cudzinci s oprávnením na pobyt za prácou, štúdiom a rodinou. Súčasne čelí vysokej miere emigrácie občanov Slovenskej republiky do zahraničia, a to najmä kvôli pracovným a študijným príležitostiam.

Od vstupu Slovenskej republiky do EÚ v roku 2004 počet cudzincov legálne žijúcich v Slovenskej republike narástol skoro štrnásťnásobne (z 22 108 cudzincov v roku 2004 na 311 406 v roku 2023). Štátni príslušníci Ukrajiny predstavovali najpočetnejšiu skupinu cudzincov v Slovenskej republike aj pred začiatkom vojny na Ukrajine, od roku 2022 začali tvoriť viac ako 50 % všetkých cudzincov žijúcich v Slovenskej republike, vrátane občanov EÚ. Napriek tomuto nárastu má Slovenská republika jeden z najnižších podielov cudzincov v EÚ (5,74%).

Z ekonomického hľadiska čelí Slovenská republika výzvam, akými sú demografické zmeny, starnutie populácie a nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, a to najmä v kľúčových sektoroch ako zdravotníctvo, strojárstvo a IT. Nedostatok pracovníkov je však citelný naprieč celým spektrom povolání aj sektorov ekonomickej aktivity.

Pokiaľ ide o medzinárodnú ochranu, Slovenská republika predstavuje pre väčšinu žiadateľov o udelenie azylu skôr tranzitnú ako cieľovú krajinu a dlhodobo patrí ku krajinám s najnižším počtom žiadateľov v EÚ. Aj napriek nedávnym migračným krízam, počet žiadateľov o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky stúpol v ostatných rokoch len minimálne a ročne sa pohybuje v rozmedzí 300 až 550 žiadateľov za posledných päť rokov. Pritom, najmä pokiaľ ide o ekonomicky motivované žiadosti, často sme svedkom nezáujmu žiadateľov zotrvať na území Slovenskej republiky do vydania

rozhodnutia v merite veci a dochádza k zastaveniu konania. Počet osôb s udelenou medzinárodnou ochranou sa pohybuje zhruba medzi 40 až 80 osôb ročne, pričom tento výrazne závisí od skladby a profilov žiadateľov, ako aj od ich záujmu zotrvať na území Slovenskej republiky do právoplatného rozhodnutia vo veci ich žiadosti.

Počet maloletých osôb bez sprievodu, pre ktorých úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a centrá pre deti vykonávali neodkladné opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, súvisiace s ochranou práv a právom chránených záujmov a zabezpečením starostlivosti v centrách pre deti a rodiny, sa zvýšil na priemer 185 ročne. Počet maloletých žiadateľov bez sprievodu zostáva na úrovni v priemere 10 osôb ročne. Aj pri tejto kategórii osôb je pretrvávajúcim trendom nezaujím o zotrvanie na území Slovenskej republiky a väčšina maloletých žiadateľov bez sprievodu (približne 95%) opúšťa krajinu ešte počas prebiehajúceho konania o azyle.

Migračnú situáciu v Slovenskej republike výrazne ovplyvnil vojenský konflikt na Ukrajine, ktorý vypukol vo februári 2022. V dôsledku svojej geografickej polohy a spoločnej hranice s Ukrajinou sa Slovenská republika stala jednou z prvých krajín, čeliacich masívnemu prílevu ukrajinských utečencov, ale aj príslušníkov iných tretích krajín, zdržiavajúcich sa v danom čase na území Ukrajiny.

Napriek nevidanej a bezprecedentnej situácii Slovenská republika dokázala mobilizovať svoje sily veľmi pružne a s obrovským nasadením, úspešne manažovala a zabezpečovala príchod tisícok osôb denne, vrátane poskytovania ubytovania, stravy, zdravotnej starostlivosti a ostatných základných potrieb pre odídencov. Len v prvom roku vojny prekročilo ukrajinsko-slovenskú štátnu hranicu viac ako 1 milión ukrajinských utečencov. Napriek tomu, že veľká časť z nich prešla do iných krajín EÚ, viac ako 100-tisíc našlo svoj nový dočasný domov na území Slovenskej republiky.

Vláda Slovenskej republiky veľmi promptne zareagovala na novú situáciu. S cieľom uľahčiť registráciu ukrajinských utečencov na území Slovenskej republiky a zabezpečiť im čím skôr nevyhnutné životné podmienky už 28. februára 2022 rozhodla svojim uznesením č. 144 o aktivácii dočasného útočiska na území Slovenskej republiky za jasne definovaných kritérií. Veľmi pozitívne je potrebné hodnotiť, že k aktivácii dočasného útočiska na území Slovenskej republiky došlo od 1. marca 2022, teda ešte pred vydaním rozhodnutia na úrovni Rady (EÚ) 2022/382 zo 4. marca 2022, ktorým sa konštatuje skutočnosť, že došlo k hromadnému prílevu vysídlených osôb z Ukrajiny podľa článku 5 smernice 2001/55ES a zavádza sa dočasná ochrana v rámci EÚ. Následné uznesenie vlády Slovenskej republiky č.185 zo 16. marca 2022 zjednotilo podmienky poskytovania dočasného útočiska na území Slovenskej republiky s európskym vykonávacím rozhodnutím.

Pokiaľ ide o počty osôb s poskytnutým dočasným útočiskom na území Slovenskej republiky (teda „odídencov“), tieto dosiahli v roku 2022 viac ako 104 tisíc osôb. Napriek určitému ustáleniu a poklesu tokov osôb prekračujúcich ukrajinsko-slovenskú hranicu v ďalších rokoch, bolo v roku 2023 registrovaných ďalších 30 tisíc osôb s dočasným útočiskom a v roku 2024 ďalších 26 tisíc. V marci 2025 bol počet osôb, ktorým Slovenská republika poskytla dočasné útočisko, 165 tisíc. Z uvedeného počtu v takmer 30 tisíc prípadoch došlo k zániku dočasného útočiska, najmä z dôvodu dobrovoľného vzdania sa tohto ochranného statusu, prechodu na iný druh pobytu alebo získaniu dočasnej ochrany v inom členskom štáte EÚ.

Od roku 2022 bol aktualizovaný Kontingenčný plán pre riešenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným príchodom obyvateľov Ukrajiny na územie Slovenskej republiky.

Po vypuknutí vojny na Ukrajine boli prijaté súbory všeobecne záväzných právnych predpisov, tzv. Lex Ukrajina I – IV, upravujúcich právny status a inklúziu ľudí prichádzajúcich do Slovenskej republiky z Ukrajiny (napr. poskytovanie príspevku za ubytovanie odídencov, umožnenie vstupu do národných systémov ako je pomoc v hmotnej núdzi, do dotačných schém, ako sú dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa alebo dotácie na podporu výchovy k plneniu školskej dochádzky). Prostredníctvom viacerých národných projektov sa poskytovalo poradenstvo a asistencia v oblasti integrácie na trh práce, sociálnej pomoci a podpory alebo pri začlenení žiakov a študentov do škôl, osobám so zdravotným znevýhodnením alebo maloletým osobám bez sprievodu. Významnú úlohu pri začleňovaní do spoločnosti zohrávajú samosprávy a neziskový sektor.

Významnou témou pre Slovenskú republiku, obdobne ako aj pre ďalšie krajiny EÚ, zostáva nelegálna migrácia, ktorá je ovplyvnená širšími migračnými trendmi v celej Európe. Centrálna poloha Slovenskej republiky v Európe z nej robí krajinu na migračnej trase pre migrantov pohybujúcich sa smerom na sever a západ, pričom Ukrajina momentálne nefiguruje ako tranzitná krajina pre nelegálnych migrantov z tretích krajín. Hranice Slovenskej republiky s ostatnými krajinami schengenského priestoru, ako je Rakúsko, Maďarsko a Česká republika, sú otvorené, čím sa posilňuje jej pozícia ako tranzitného štátu cez západobalkánsku migračnú trasu. Na jeseň v roku 2023 boli prijaté opatrenia na zamedzenie nelegálnej migrácie, v dôsledku ktorých v roku 2024 došlo k jej výraznému poklesu.

Prehľad hlavných výziev v oblasti migrácie, ochrany hraníc a vnútroštátnej bezpečnosti poskytuje Analýza rizík nelegálnej migrácie na území Slovenskej republiky. Rok 2024 bol charakteristický poklesom počtu tranzitujúcich migrantov cez západobalkánsku trasu, nárastom žiadostí o povolenie na pobyt a bezpečnostnou situáciou súvisiacou s vojnovým konfliktom na Ukrajine.

Analýza rizík nelegálnej migrácie na území Slovenskej republiky za rok 2024 identifikovala:

1. výrazné zníženie nelegálnych prekročení hraníc EÚ (o 38 %), pričom hlavnými migračnými národnosťami boli Sýrčania, Afganci a Malijčania;
2. pokles migrácie cez západobalkánsku trasu o 78 % v dôsledku opatrení Srbska, no s možným opätovným nárastom v prípade oslabenia týchto opatrení;
3. rast migrácie cez východnú hranicu EÚ, najmä Ukrajiny a Bieloruska, s trojnásobným nárastom nelegálnych prekročení;
4. zvýšený počet neoprávnených pobytov vo vnútrozemí (najmä tzv. „overstayeri“), pričom došlo k viac ako 170 % nárastu neoprávneného pobytu u osôb z krajín s bezvízovým režimom (napr. Srbsko, Gruzínsko, Moldavsko);
5. pokračujúci dopyt po pracovnej sile, ktorý viedol k zvýšeniu počtu udelených pobytov, pričom sa objavili riziká ich zneužívania (napr. falošné podklady k žiadostiam o pobyt).

Celkovo sa Slovenská republika nachádza v komplexnej migračnej a bezpečnostnej situácii, kde na jednej strane čelí výzvam v oblasti kontroly hraníc, neoprávnených pobytov a bezpečnostným hrozbám spojených s nelegálnou migráciou a na druhej strane musí riešiť aj rastúce potreby trhu práce.

Prognózy na rok 2025 naznačujú možné zvýšenie cezhraničnej trestnej činnosti a organizovanej nelegálnej migrácie, pričom dôležitá bude spolupráca s medzinárodnými partnermi a efektívne nastavenie návratovej politiky. Zároveň kľúčovou výzvou zostáva

pripravenosť na rýchlu reakciu na situáciu po ukončení konfliktu, aby vonkajšia hranica zostala bezpečná a nebola využívaná na nelegálny vstup do schengenského priestoru.

Dôležitou súčasťou riadenia migrácie je aj efektívna integrácia cudzincov. Podľa Indexu migračných integračných politík (MIPEX) Slovenská republika poskytuje základné práva a bezpečnosť pre cudzincov z tretích krajín, no posilnenie integračných opatrení môže podporiť obojstranný proces vzájomného porozumenia a interakcie medzi cudzincami a širšou verejnosťou.

2. STRATEGICKÉ CIELE A KĹÚČOVÉ OPATRENIA V OBLASTI RIADENIA AZYLU A MIGRÁCIE

Národná stratégia SR v oblasti migrácie vychádza z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2023 - 2027 (ďalej len „Programové vyhlásenie vlády SR“), podľa ktorého je nekontrolovaná migrácia jednou z hlavných výziev vnútornej bezpečnosti a predstavuje hrozbu pre súdržnosť a vnútornú stabilitu EÚ. Slovenská republika apeluje na také riešenia, ktoré vedú v prvom rade k posilneniu ochrany vonkajších hraníc EÚ a zefektívneniu spolupráce s krajinami pôvodu a tranzitu. V tomto ohľade je dôležité upriamiť pozornosť z národnej, ako aj európskej úrovne, na posilnenie opatrení zameraných na regionálne partnerstvá a úzku spoluprácu, predovšetkým v oblasti prioritných vzťahov s krajinami na západobalkánskej migračnej trase.

V oblasti migrácie a azylu vychádza Slovenská republika z nasledujúcich strategických dokumentov:

1. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 (2021);
2. Plán obnovy: Komponent 10 – Lákanie a udržanie talentov a Komponent 9 Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií (2021);
3. Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republiky (2018);
4. Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030 (2018);
5. Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike (2015);
6. Národný implementačný plán Slovenskej republiky k reforme azylovej a migračnej politiky (2024);
7. Národná stratégia európskeho integrovaného riadenia hraníc na roky 2023 – 2026 (2022);
8. Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2024 – 2028 (2023);
9. Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií 2030 (2023);
10. Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2025 – 2030 (2025).

Opatrenia v oblasti migrácie a azylu:

1. podpora migračných politík na európskej úrovni, ktoré výrazne znížia faktory príťažlivosti pre nelegálnu migráciu do EÚ a povedú k eliminácii nelegálnej migrácie;
2. presadzovanie inovatívnych prístupov s dôrazom na riešenie nelegálnej migrácie ešte pred hranicami EÚ;
3. presadzovanie efektívnej a asertívnej návratovej politiky EÚ využívaním nástrojov vízovej a obchodnej politiky voči tretím krajinám;
4. zabezpečenie fungujúceho schengenského priestoru účinnou ochranou vonkajších hraníc EÚ;

5. presadzovanie plne riadenej migrácie, ktorá bude prispievať k hospodárskej konkurencieschopnosti členských štátov EÚ;
6. vytvorenie priaznivých podmienok na lákanie pracovnej sily zo zahraničia;
7. boj proti obchodovaniu s ľuďmi, prevádzacstvu a vykorisťovaniu pracovnej sily;
8. zabezpečovanie rýchleho a efektívneho konania o azyly podľa nových právnych záruk;
9. vytvorenie efektívneho systému podpory integrácie cudzincov s legálnym pobytom na území Slovenskej republiky.

V Národnej stratégii SR sú zadefinované strategické ciele Slovenskej republiky v súvislosti s riadením migrácie a azyly, v súlade s národnými záujmami a medzinárodnými záväzkami, so zreteľom na potreby a schopnosti prijímania cudzincov, vrátane ich začlenenia do spoločnosti.

2.1. Účinné riadenie azylového a migračného systému zamerané na zníženie migračného tlaku na základe komplexného prístupu

2.1.1. Prvky vonkajšieho rozmeru

Z pohľadu Slovenskej republiky je voľný pohyb občanov v rámci EÚ jedným z kľúčových úspechov európskej integrácie. V tomto smere je možné zabezpečiť fungujúci schengenský priestor len účinnou ochranou vonkajších hraníc EÚ. Systém zabezpečenia hraničného dozoru na vonkajšej hranici Slovenskej republiky s Ukrajinou je vykonávaný kombináciou nasadenia personálnych a technických prostriedkov. Za účelom efektívneho výkonu hraničného dozoru sú na vonkajšej pozemnej hranici využívané štyri úrovne kontroly. Prvá úroveň predstavuje nasadenie technických prostriedkov umiestnených v bezprostrednej blízkosti vonkajšej hranice. Druhá úroveň je realizovaná fyzickou kontrolou príslušníkmi Policajného zboru (zo základných útvarov služby hraničnej a cudzineckej polície dislokovaných v blízkosti hranice). Tretia úroveň je zabezpečená pomocou monitorovacích vozidiel a policajtmí špeciálnej jednotky – mobilnou zásahovou jednotkou. Kontrola zabezpečená súčinnosťnými zložkami iných služieb Policajného zboru (najmä poriadkovou a dopravnou políciou) predstavuje štvrtú úroveň kontroly. V súčasnosti sú viac ako 2/3 vonkajšej hranice Slovenskej republiky s Ukrajinou zabezpečené kamerovým reťazcom, ktorý dokáže efektívne zaznamenávať a vyhodnocovať jej neoprávnené prekročenie. Automatizácia a rozsiahle nasadenie technických prostriedkov na zabezpečovanie hraničného dozoru významným spôsobom šetrí potrebu nasadenia personálu na stráženie tzv. zelenej hranice. Na vykonávanie hraničného dozoru na celoeurópskej úrovni bol vytvorený systém EUROSUR, ktorý slúži na výmenu informácií a operačnú spoluprácu európskej pohraničnej a pobrežnej stráže v záujme zlepšenia situačnej informovanosti a zvýšenia reakčnej spôsobilosti na účely riadenia hraníc EÚ vrátane odhaľovania, prevencie a potlačania nelegálneho prisťahovalectva a cezhraničnej trestnej činnosti a prispievania k zabezpečeniu ochrany života migrantov a ich zachraňovaniu.

Riešenie migračných trás a neoprávneného pohybu osôb medzi členskými štátmi EÚ je dôležitým prvkom v zabezpečovaní bezpečnosti a stability v rámci EÚ. Na účely efektívnej kontroly a predchádzania nelegálnej migrácii je potrebné zlepšiť koordináciu medzi členskými štátmi a využiť moderné technológie na monitorovanie a kontrolu hraníc. Moderné technológie hrajú kľúčovú úlohu pri spracovaní údajov a analýze rizík. Informačné systémy, implementácia automatických hraničných brán a využívanie mobilných zariadení pri kontrole pomáhajú zefektívniť kontrolu osôb a zabezpečujú flexibilitu pri reakciách na migračné krízy, ako boli pandémia alebo utečenecká kríza z Ukrajiny.

Opatrenia v oblasti predchádzania a znižovania nelegálnej migrácie:

1. prijímanie opatrení na boj proti nelegálnej migrácii a zabezpečenie vonkajšej hranice kombináciou personálnych a technických prostriedkov;
2. implementácia moderných technologických riešení, vrátane rozšírenia detekčných systémov na neoprávnené využívanie vzdušného priestoru a modernizácia európskeho systému hraničného dozoru EUROSUR;
3. rozvíjanie účinnej spolupráce v záujme boja proti nelegálnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi s krajinami EÚ, krajinami pôvodu, tranzitu a krajinami vykorisťovania;
4. podpora spoločných operačných aktivít na boj proti nelegálnemu prekračovaniu hraníc, pašovaniu migrantov a iným cezhraničným trestným činnostiam;
5. zlepšovanie informačných systémov a zvyšovanie interoperability medzi štátnymi a medzinárodnými systémami pre udržanie bezpečnosti a efektívnosti riadenia migrácie;
6. implementácia „inteligentných hraníc“ a budovanie národnej časti systému Entry/Exit System (EES);
7. vypracovávanie ročných a polročných analýz rizík týkajúcich sa legálnej a nelegálnej migrácie;
8. zintenzívnenie spolupráce s Európskou agentúrou pre pohraničnú a pobrežnú stráž (ďalej len „Frontex“) a využívanie ich produktov na národnej úrovni;
9. rozvíjanie technických a legislatívnych opatrení na zlepšenie spracovania a výmeny dát, najmä v súvislosti so systémami (EES) a European Travel Information and Authorization System (ETIAS);
10. zapojenie Ozbrojených síl Slovenskej republiky a Vojenskej polície do monitorovania a riešenia migračných trás formou účasti na operáciách a misiách medzinárodného krízového manažmentu, ktoré v súlade so svojim mandátom plnia aj úlohy zamerané na obmedzenie nelegálnej migrácie;
11. zväčšenie zvýšenia efektivity výkonu sekundárnej činnosti ozbrojených príslušníkov finančnej správy umožnením preverovania oprávnenosti zdržiavania sa osôb na území Slovenskej republiky pri výkone kontrolnej činnosti;
12. sprostredkovanie relevantných výstupov z analýzy rizík/hrozieb na účely prijatia adekvátnych postupov v oblasti migrácie jednotlivými zložkami pôsobiacimi na vonkajšej hranici;
13. vypracovanie manuálov pre efektívny postup všetkých zložiek pôsobiacich na vonkajšej hranici pri odhaľovaní cezhraničnej trestnej činnosti súvisiacej s prevádzacstvom a obchodovaním s ľuďmi, ako aj v prípadoch migrácie v dôsledku mimoriadnych udalostí alebo krízových situácií;
14. vykonávanie pravidelnej analýzy adekvátnej vybavenosti hraničných priechodov a vonkajšej hranice na zabezpečenie úloh súvisiacich s bojom proti prevádzacstvu a nelegálnej migrácii, vrátane možných nástrojov financovania ďalšieho rozvoja.

2.1.1.1. Podpora, budovanie partnerstiev a spolupráca s tretími krajinami

Dôležitou súčasťou v oblasti predchádzania a znižovania nelegálnej migrácie je aj podpora a budovanie vzájomne výhodných partnerstiev s tretími krajinami, čo si vyžaduje komplexný a diferencovaný prístup, ktorý zohľadňuje špecifiká jednotlivých krajín a regiónov. Efektívna spolupráca na bilaterálnej, regionálnej a multilaterálnej úrovni by mala byť založená na spoločných záujmoch, dôvere a jasne definovaných záväzkoch. Dôležitou súčasťou tejto spolupráce je boj proti nelegálnej migrácii a súvisiacim javom, ako aj zlepšovanie

komunikácie a spolupráce so zastupiteľskými úradmi tretích krajín, najmä v prípadoch, keď dochádza k problémom pri identifikácii cudzincov, vydávaní cestovných dokladov alebo ich návrate do krajiny pôvodu. Slovenská republika sa v tejto oblasti zapája do európskych iniciatív, vrátane negociácie s tretími krajinami v mene EÚ, využívania vízových mechanizmov a spolupráce s agentúrou Frontex. Zároveň však považuje za dôležité aj individuálne rozvíjanie vzťahov so zastupiteľskými úradmi tretích krajín.

K riešeniu migrácie je preto potrebné pristupovať komplexne a so snahou o vytváranie takých podmienok, aby osoby, ktoré potrebujú ochranu, mali k nej čo najbližšie a nemuseli podniknúť dlhé a často nebezpečné cesty do Európy. Z uvedeného dôvodu Slovenská republika kladie dôraz na riešenie základných príčin migrácie a na využívanie prístupu zahŕňajúceho celú migračnú trasu.

Cezhraničná spolupráca medzi krajinami pôvodu, tranzitu a cieľovými krajinami je dôležitá aj z dôvodu účinnej ochrany práv všetkých detí a rodín, ktoré migrujú alebo hľadajú medzinárodnú ochranu. Ak sú migračné partnerstvá navrhnuté tak, aby chránili práva detí, môžu prispieť k zlepšeniu situácie detí a rodín v krajinách pôvodu a tranzitu za predpokladu, že sú plne v súlade s ochranou ľudských práv a práv dieťaťa a poskytujú všetky potrebné záruky. EÚ a členské štáty musia v každom migračnom partnerstve s krajinami pôvodu a tranzitu uprednostniť práva a potreby detí a investície do služieb dôležitých pre deti, vrátane služieb v oblasti ochrany detí a vzdelávania, a tie sa musia realizovať v predstihu. Môžu zahŕňať dohody o návrate, ak zahŕňajú úplnú ochranu ľudských práv, práv dieťaťa a príslušné záruky.

Slovenská republika sa prostredníctvom SlovakAid podieľa na riešení príčin migrácie zlepšovaním hospodárskej a sociálnej situácie v rozvojových krajinách. V súlade so Strednodobou stratégiou rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky na roky 2025 – 2030 sa zameriava na znižovanie chudoby, tvorbu pracovných miest, potravinovú bezpečnosť a rozvoj ľudského kapitálu. Prioritným regiónom je Blízky východ, kde SlovakAid podporuje infraštruktúru, vzdelávanie, zdravotnú starostlivosť a podnikateľské prostredie s cieľom zlepšiť životné podmienky miestnych obyvateľov aj vysídlených osôb. Dôležitou súčasťou aktivít je aj riešenie dôsledkov klimatických zmien, ktoré prehĺbujú krízy v dotknutých krajinách.

Budovanie vzájomne výhodných partnerstiev s tretími štátmi v kontexte externej dimenzie migrácie si vyžaduje v podmienkach Slovenskej republiky intenzívnejšie zapojenie a spoluprácu s relevantnými ministerstvami (Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky; Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky), ako aj posilnenie personálnych a finančných kapacít relevantných útvarov štátnej správy (migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru). Pre posilnenie činnosti v oblasti spolupráce s tretími krajinami sú v tomto období k dispozícii zdroje napr. prostredníctvom Nástroja susedstva, rozvoja a medzinárodnej spolupráce (Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe), z ktorých je možné čerpať finančné prostriedky pre projekty v tretích krajinách.

Opatrenia pri budovaní partnerstiev a spolupráci s tretími krajinami:

1. začatie, prípadne pokračovanie v existujúcej bilaterálnej a multilaterálnej spolupráci s relevantnými tretími krajinami s cieľom efektívnejšie riadených migračných

- procesov v oblasti pracovnej migrácie, znižovania nelegálnej migrácie a účinného návratu;
2. upevnenie partnerstiev s tretími krajinami na úrovni EÚ, vrátane spolupráce v oblasti návratovej politiky;
 3. prijatie opatrení na podporu tretích krajín a riešenie príčin migrácie podporou opatrení na prevenciu nelegálnej migrácie priamo v tretích krajinách prostredníctvom spolupráce na regionálnej a bilaterálnej úrovni;
 4. posilnenie operačných kapacít tretích krajín v oblasti migrácie a riadenia hraníc a medzinárodnej ochrany v súlade s medzinárodným právom a ľudskými právami.

2.1.1.2. Podpora legálnej migrácie a legálnych trás pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu

Ďalším prvkom riadenia migrácie podporovaným EÚ je aj podpora legálnej migrácie a legálnych trás pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu prostredníctvom rámca EÚ pre presídľovanie.

Slovenská republika odmieta akékoľvek snahy o povinné kvóty na prerozdeľovanie nelegálnych migrantov, a zároveň sa neplánuje zúčastňovať na presídľovaní utečencov z tretích krajín, ako dobrovoľného príspevku členských štátov EÚ k zvládaniu migračných tokov. Súvisí to, okrem iného, aj s bezprecedentným prílevom ukrajinských utečencov na územie Slovenskej republiky, ktorým sa Slovenská republika, napriek nevyhnutným konsolidačným opatreniam, snaží vytvárať vhodné podmienky na uľahčenie ich života v Slovenskej republike, vrátane zvýhodnených podmienok pre vybrané zraniteľné kategórie osôb.

O ďalšej prípadnej podpore v oblasti legálnej migrácie a legálnych trás pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu v nasledujúcom období, rozhodne vláda Slovenskej republiky.

Slovenská republika si však uvedomuje, že pracovný trh je čoraz viac závislý od zahraničnej pracovnej sily, ktorú aktuálne najviac zastupujú štátni príslušníci Ukrajiny. Zahraniční pracovníci obsadzujú najmä povolania s nižšou kvalifikáciou, pričom nedostatok pracovníkov Slovenská republika pociťuje naprieč celým trhom práce.

Z uvedeného dôvodu v prípade súhlasu vlády Slovenskej republiky v nasledujúcom období môžu byť zavedené opatrenia na podporu legálnych ciest pre migrantov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu, v súlade s pravidlami Únie a využitie programov ako Talent Partnership na riadenú ekonomickú migráciu.

Slovenská republika je zapojená do projektu Displaced Talent for Europe 2.0, ktorý sa zameriava na vysídlené osoby s cieľom pomôcť riešiť nedostatok pracovnej sily zjednodušením postupov pri ich vstupe a zamestnávaní vo Francúzskej republike, Belgickom kráľovstve a Slovenskej republike. Projekt je zároveň v súlade so slovenskou Národnou stratégiou výskumu, vývoja a inovácií 2030 v oblasti lákania a udržania talentu, ktorej cieľom je aktívne odstránenie prekážok pre zahraničný talent pri vstupe na slovenský pracovný trh a zabezpečenie úspešnej integrácie tohto talentu v Slovenskej republike.

Jedným z nástrojov pre podporu legálnej migrácie sú aj centrá služieb cudzincom, ktoré poskytujú služby tzv. „one-stop shop systémom“. Tieto služby sú poskytované v oblastiach pobytovej integrácie a usadenia sa v Slovenskej republike a sú určené zahraničným študentom

vysokých škôl, zahraničným talentom, osobám s postavením Slováka žijúceho v zahraničí, zahraničným pracovníkom pre zamestnania s nedostatkom pracovnej sily, navrátilcom a rodinným príslušníkom vymenovaných kategórií osôb.

2.1.1.3. Opatrenia na predchádzanie a boj proti prevádzacstvu migrantov a boj proti obchodovaniu s ľuďmi

Slovenská republika sa zameriava na prístup, ktorý kombinuje posilnenie ochrany vonkajšej hranice, medzinárodnú spoluprácu, technologické inovácie a rešpektovanie základných práv v rámci migračnej politiky EÚ.

S nelegálnou migráciou úzko súvisí aj obchodovanie s ľuďmi, ktoré predstavuje trestnú činnosť často s presahom cez štátne hranice Slovenskej republiky. Slovenská republika, ako člen dôležitých medzinárodných organizácií a zoskupení (napr. Organizácia Spojených národov (OSN), Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), EÚ a Rada Európy, je viazaná aplikovať záväzky z medzinárodných dokumentov do praxe. Z medzinárodných záväzkov, ako aj národných potrieb na koordinovaný prístup v boji proti obchodovaniu s ľuďmi, vznikla potreba existencie strategického dokumentu upravujúceho boj proti obchodovaniu s ľuďmi na národnej úrovni.

Slovenská republika prijala uznesením vlády Slovenskej republiky č. 522/2023 Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2024 – 2028 (ďalej len „NAP 2024-2028“), ktorý predstavuje strategický dokument pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi v Slovenskej republike a svojimi opatreniami zohľadňuje potreby aplikačnej praxe, odporúčania monitorovacích mechanizmov, ako aj medzinárodnú a európsku legislatívu dotýkajúcu sa predmetnej oblasti. NAP 2024-2028 je šiestou stratégiou v poradí pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi. NAP 2024 - 2028 sa orientuje na koordinovaný a účinný boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý podporuje proaktívny výkon činností všetkých subjektov v rámci znižovania rizík a predchádzania páchania trestného činu obchodovania s ľuďmi, ako aj pri vytváraní podmienok pre poskytovanie podpory a pomoci obetiam a zabezpečenia ochrany ich základných ľudských práv, slobôd a dôstojnosti pri zohľadnení individuálnych potrieb každej osoby. Zámerom NAP 2024 - 2028 je kontinuálne nadviazať na predchádzajúci, piaty Národný program boja proti obchodovania s ľuďmi na roky 2019 – 2023 a aplikovať do praxe osvedčené postupy.

Opatrenia v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi:

1. vytvorenie nadväzného dokumentu pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi na ďalšie obdobie v nadväznosti na NAP 2024-2028, ktorý je šiestou stratégiou v poradí pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi;
2. realizácia cielených kontrol medzi zainteresovanými orgánmi a inštitúciami zameranými na odhaľovanie obchodovania s ľuďmi a pracovného vykorisťovania, najmä v rizikových sektoroch, na základe analýzy dát a aktuálnych informácií;
3. zintenzívnenie spolupráce so zainteresovanými subjektmi na národnej aj medzinárodnej úrovni s cieľom poskytovania pomoci obetiam, ako aj postihovania páchatel'ov predmetnej trestnej činnosti;
4. rozvíjanie spolupráce v záujme boja proti nelegálnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi s krajinami EÚ, krajinami pôvodu, tranzitu a krajinami vykorisťovania;
5. zapojenie informačných kancelárií pre obete trestných činov aj pre cieľovú skupinu cudzincov; napr. posilňovanie informovanosti osôb prvého kontaktu v témach

prevencie kriminality v záujme posilnenia schopnosti identifikácie obetí trestných činov z radov cudzincov a sprostredkovania dostupnej odbornej pomoci;

6. vzdelávanie zamestnancov, ktorí majú byť v budúcnosti poverení výkonom konzulárnych činností (vrátane poskytovania konzulárnej ochrany) na zastupiteľských úradoch Slovenskej republiky v zahraničí, zamerané na problematiku obchodovania s ľuďmi;
7. vzdelávanie zamestnancov, ktorí pracujú so žiadateľmi o udelenie azylu a osobami s udelenou medzinárodnou ochranou, v oblasti identifikácie potenciálnych obetí z radov žiadateľov o udelenie azylu a osôb s udelenou medzinárodnou ochranou;
8. zapojenie občianskych/mimovládnych organizácií, ktoré môžu šíriť osvetu o rizikách obchodovania s ľuďmi, najmä medzi zraniteľnými skupinami cudzincov a poskytovať pomoc obetiam, ktoré prešli traumou.

2.1.2. Prvky vnútorného rozmeru

Riešenie príslušných migračných trás a neoprávneného pohybu medzi členskými štátmi EÚ

Riešenie migračných trás a neoprávneného pohybu osôb medzi členskými štátmi EÚ je dôležitým prvkom v zabezpečovaní bezpečnosti a stability v rámci EÚ. Na účely efektívnej kontroly a predchádzania nelegálnej migrácii je potrebné zlepšiť koordináciu medzi členskými štátmi a využiť moderné technológie na monitorovanie a kontrolu vonkajších hraníc.

Moderné technológie hrajú kľúčovú úlohu pri spracovaní údajov a analýze rizík. Informačné systémy, implementácia automatických hraničných brán a využívanie mobilných zariadení pri kontrole pomáhajú zefektívniť kontrolu osôb a zabezpečujú flexibilitu pri reakciách na migračné krízy, ako boli pandémie alebo utečenecká kríza z Ukrajiny. V súčasnosti umožňuje národný informačný systém preverovanie v AFIS/EURODAC podľa odtlačkov prstov každého cudzinca, ktorý sa na území Slovenskej republiky zdržiava neoprávnene. Ďalej je umožnená evidencia a vyhodnocovanie migračných trás u týchto osôb. Prepojenie informačného systému migrácia a medzinárodná ochrana (IS MIGRA) na základe biometrických údajov so SIS recast a BIOHUB Interpol zefektívnilo zisťovanie totožnosti a pohybu neoprávnene sa zdržiavajúcich osôb a osôb žiadajúcich o medzinárodnú ochranu v rámci EÚ. Vyššie uvedené kroky pri evidencii cudzincov umožnili Slovenskej republike zaviesť nadštandardné evidenčné procesy.

Opatrenia pri riešení príslušných migračných trás a neoprávneného pohybu medzi členskými štátmi EÚ:

1. zlepšovanie informačných systémov a zvyšovanie interoperability medzi štátnymi a medzinárodnými systémami, čo je nevyhnutné pre udržanie bezpečnosti a efektívnosti riadenia migrácie;
2. plánovaná implementácia „inteligentných hraníc“ a budovanie národnej časti systému EES, intenzívna spolupráca s agentúrami EÚ a prispôsobovanie legislatívnych, technických a administratívnych postupov na národnej úrovni.

2.1.2.1. Zabezpečenie správneho a rýchleho uplatňovania pravidiel na určenie členského štátu zodpovedného za posudzovanie žiadosti o udelenie azylu

Zabezpečenie správneho a rýchleho uplatňovania pravidiel na určenie členského štátu zodpovedného za posudzovanie žiadostí o udelenie azylu, ako zlepšenie postupov prevzatia a prijatia späť, vyžaduje komplexný prístup. Tento by mal zahŕňať efektívnu koordináciu, dostatočné zdroje a zohľadnenie výsledkov monitorovania v súlade s článkom 14 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/2303 z 15. decembra 2021 o Agentúre Európskej únie pre azyl a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 439/2010. Pre zjednodušenie postupov prijatia späť a prevzatia cudzinca/žiadateľa má Slovenská republika zabezpečený prístup do elektronického komunikačného systému DubliNet na rýchlu, efektívnu a bezpečnú výmenu informácií medzi členskými štátmi. Striktné dodržiavanie lehôt na zaslanie dožiadaní o prevzatie a oznámení o prijatie späť, lehôt na zaslanie odpovedí na dožiadania o prevzatie a oznámení o prijatie späť, ako aj lehôt na realizáciu transferov do zodpovedného členského štátu je nevyhnutné pre zabezpečenie správneho a rýchleho uplatňovania príslušných pravidiel.

Opatrenia v oblasti určenia členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o udelenie azylu:

1. podpora bilaterálnych a regionálnych dohôd medzi členskými štátmi na predchádzanie sporov týkajúcich sa určovania zodpovednosti za posúdenie žiadosti o udelenie azylu a obmedzenie oneskorení pri transferoch ako aj špecificky dohodnutých modalít v rámci postupov prevzatia/prijatia späť;
2. posudzovanie každého prípadu na základe individuálnych okolností, so špecifickým zohľadnením zraniteľných žiadateľov o udelenie azylu, ako sú napríklad maloleté osoby bez sprievodu, ako aj venovanie osobitnej pozornosti prípadom zlúčenia rodiny;
3. používanie výsledkov monitorovania na identifikáciu konkrétnych nedostatkov v procesoch, ako sú procesné oneskorenia alebo systémové slabiny v spolupráci s členskými štátmi a podporovanie pravidelnej výmeny osvedčených postupov a úspešných prístupov medzi členskými štátmi za účelom efektívneho riešenia spoločných výziev.

2.1.2.2. Opatrenia na boj proti vykorisťovaniu a obmedzenie nelegálneho zamestnávania

Oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi formou vykorisťovania pracovnej sily je súčasťou NAP 2024-2028.

Zámerom Slovenskej republiky je predchádzanie pracovného vykorisťovania prevenciou, zverejňovaním informácií o legálnom spôsobe zamestnania, o možnosti zmeny zamestnávateľa.

Rizikom v oblasti zamestnávania cudzincov sa v súčasnosti javia rýchlo sa meniace podmienky na svetových trhoch, pomaly pokračujúca elektronizácia štátnych subjektov a nepružná legislatíva. Z týchto dôvodov môže nastať situácia, že v prípade vzniku krízy v niektorom sektore bude mať Slovenská republika na svojom území cudzincov, pre ktorých už nebude mať dostatok pracovných miest.

Opatrenia v oblasti boja proti vykorisťovaniu a nelegálnemu zamestnávaniu:

1. realizácia cielených kontrol zainteresovanými orgánmi a inštitúciami, zameraných na odhaľovanie obchodovania s ľuďmi a pracovného vykorisťovania, najmä v rizikových sektoroch, na základe analýzy dát a aktuálnych informácií;
2. realizácia spoločných a zosúladených inšpekcií práce inšpekčnými orgánmi Slovenskej republiky a inšpekčnými orgánmi členských štátov EÚ, so zameraním na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce, t. j. aj potenciálneho odhaľovania obchodovania s ľuďmi a pracovného vykorisťovania;
3. organizácia informačných kampaní a zverejňovanie informačných materiálov na webových stránkach relevantných inštitúcií, s cieľom zvýšiť povedomie zamestnávateľov a zamestnancov o podmienkach legálneho zamestnávania na území Slovenskej republiky, o právnych dôsledkoch nelegálneho zamestnávania a obchodovania s ľuďmi;
4. informovanie zamestnancov, najmä zraniteľných skupín, o ich právach a možnostiach ochrany pred pracovným vykorisťovaním, nelegálnym zamestnávaním, obchodovaním s ľuďmi a možnosti obrátiť sa na inšpekciu práce;
5. vydávanie dvojjazyčných potvrdení podľa § 21a a § 21b zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a povolení na zamestnanie, čím sa informácie o podmienkach, na základe ktorých sa povolilo zamestnanie štátnych príslušníkov tretích krajín stane zrozumiteľné aj pre zamestnaného štátneho príslušníka tretej krajiny;
6. zavedenie povinnosti pre zamestnávateľa oznámiť každú zmenu údajov na vydanom dokumente úradu práce sociálnych vecí a rodiny;
7. organizácia školení pre inšpektorov a inšpektorky práce na rozpoznávanie znakov obchodovania s ľuďmi a nútenej práce, na zaobchádzanie s obeťami obchodovania s ľuďmi a ochranu práv pracovníkov z tretích krajín s využitím materiálov, ako je napríklad "How workplace inspectors can protect third-country workers' rights", vypracovaný Európskou agentúrou pre základné práva (FRA);
8. analyzovanie právnych možností na zlepšenie výmeny dát medzi inštitúciami (orgánmi inšpekcie práce, Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Sociálnej poisťovne, finančnej správy), ktoré by umožnilo efektívnejšie odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a obchodovania s ľuďmi;
9. zintenzívnenie spolupráce so zainteresovanými subjektmi na národnej aj medzinárodnej úrovni, s cieľom poskytovania efektívnej pomoci obetiam, ako aj postihovania páchatel'ov predmetnej trestnej činnosti.

2.1.2.3. Účinné riadenie návratov

Slovenská republika považuje v súvislosti s návratmi neúspešných žiadateľov o udelenie azylu do príslušných tretích krajín za prioritu presadzovanie efektívnej návratovej politiky EÚ, za účelom zamedzenia zotrúvania štátnych príslušníkov tretích krajín na území EÚ bez legálneho statusu. V tomto kontexte považuje Slovenská republika za dôležitú diskusiu, ako odstrániť operačné prekážky, akými sú nespolupráca štátnych príslušníkov tretích krajín alebo zneužívanie žiadostí o udelenie azylu výlučne s cieľom oddialiť návraty.

Readmisné dohody a návratová politika sú jedným zo základných predpokladov efektívneho riadenia migrácie a riešenia negatívnych dôsledkov nelegálnej migrácie. Návratová politika Slovenskej republiky kladie dôraz na efektívny, bezpečný a udržateľný návrat cudzincov,

pričom uprednostňuje dobrovoľné návraty pred nútenými. Zároveň však zabezpečuje dôsledné vykonávanie administratívnych a súdnych vyhostení štátnych príslušníkov tretích krajín. Výber najvhodnejšej formy návratu závisí od individuálnej situácie cudzinca a aktuálnych podmienok. Slovenská republika je zmluvnou stranou všetkých readmisných dohôd uzatvorených EÚ s tretími krajinami. Ďalšie bilaterálne readmisné dohody s tretími krajinami, resp. bilaterálne protokoly na vykonávanie readmisných dohôd na úrovni EÚ, bude Slovenská republika iniciovať na základe analýzy vývoja migrácie na svojom území, berúc do úvahy aj uľahčovanie prístupu na pracovný trh pre vybraných štátnych príslušníkov tretích krajín.

Dôležitou súčasťou návratovej politiky je boj proti nelegálnej migrácii ako súvisiacemu javu, ako aj zlepšovanie spolupráce so zastupiteľskými úradmi tretích krajín najmä tam, kde vznikajú problémy pri identifikácii cudzincov, vydávaní cestovných dokladov či ich prijatí do krajiny pôvodu. Slovenská republika zároveň podporuje európske iniciatívy, ako sú negociácie s tretími krajinami v mene EÚ, využívanie vízových mechanizmov či spolupráca s agentúrou Frontex.

Opatrenia v oblasti návratov a readmisných dohôd:

1. prijímanie nových legislatívnych, organizačných a technických opatrení v závislosti od aktuálneho vývoja migrácie;
2. uzatváranie bilaterálnych readmisných dohôd, prípadne bilaterálnych protokolov na vykonávanie readmisných dohôd na úrovni EÚ v súlade s návratovou politikou a potrebami Slovenskej republiky;
3. trvalé presadzovanie cieľa zlepšenia readmisnej spolupráce medzi priority vonkajších vzťahov EÚ voči tým tretím štátom, ktoré nespôľupracujú dostatočne;
4. posilňovanie spolupráce so zastupiteľskými úradmi tretích krajín, ktorých občania sú najčastejšie vyhostovaní aj s využitím podpory návratových špecialistov agentúry Frontex;
5. poskytovanie vhodných nástrojov pre dobrovoľný návrat (napr. finančná podpora na návrat a reintegráciu), ktoré sú zároveň humánne a rešpektujú práva jednotlivca;
6. prijímanie opatrení na čo najrýchlejší návrat v prípade zamietnutia žiadosti o udelenie azylu a rozhodnutí o návrate.

2.1.3. Opatrenia na poskytovanie účinnej podpory iným členským štátom

Vláda Slovenskej republiky rozhodne o účasti Slovenskej republiky v mechanizme solidarity.

2.2. Účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ

V Slovenskej republike sa kontinuálne postupuje v budovaní efektívneho riadenia vonkajších hraníc už od obdobia pred vstupom do EÚ. Aktuálnym strategickým dokumentom pre oblasť riadenia vonkajších hraníc je „Národná stratégia európskeho integrovaného riadenia hraníc na roky 2023 – 2026“, ktorá bola prijatá vládou Slovenskej republiky 7. decembra 2022. Prílohu tejto stratégie tvorí Harmonogram úloh vyplývajúcich zo stratégie, ktorý obsahuje prioritné úlohy pre každý prvok integrovaného riadenia hraníc, s uvedením gestora a spolu-gestora úlohy, predpokladaných nákladov a termínu splnenia úlohy.

Po ukončení vojnového konfliktu na Ukrajine sa očakáva nárast pohybu osôb cez vonkajšie hranice. Rovnako sa očakáva zintenzívnenie dopravy tovarov na Ukrajinu, pričom bude potrebné venovať osobitnú pozornosť rozvoju infraštruktúry na zvládnutie tohto fenoménu. Zároveň medzi najväčšie bezpečnostné výzvy pre Slovenskú republiku patrí boj proti nelegálnemu obchodovaniu so zbraňami po ukončení bojov na Ukrajine. V spolupráci najmä s Europolom bude potrebné prijať také opatrenia na slovensko-ukrajinskej hranici, ktoré účinne zabránia medzinárodným zločineckým skupinám pašovať zbrane z Ukrajiny do krajín EÚ.

Ďalšími strategickými cieľmi v tejto oblasti sú implementácia tzv. „balíka inteligentných hraníc“, zvyšovanie miery automatizácie pri výkone hraničnej kontroly a hraničného dozoru a zvyšovanie miery prepojenia vnútroštátnych informačných systémov v oblasti Európskeho integrovaného riadenia hraníc.

Permanentnou výzvou je stabilizácia organizačného a personálneho zabezpečenia odborných útvarov pri plnení všetkých úloh, ktoré vyplývajú z Európskeho integrovaného riadenia hraníc. Vzhľadom na rastúci počet cestujúcich prekračujúcich vonkajšie hranice Slovenskej republiky a počet štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí majú na území Slovenskej republiky udelený pobyt, musí byť tejto oblasti venovaná maximálna pozornosť.

2.2.1. Účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ a prístup k medzinárodnej ochrane

Národná stratégia európskeho integrovaného riadenia hraníc je zameraná na riadenie vonkajších hraníc, to znamená, že stanovuje úlohy k udržiavaniu a ďalšiemu rozvoju všetkých prvkov európskeho integrovaného riadenia hraníc.

Pre účinné riadenie vonkajších hraníc je Slovenská republika podľa nariadenia Rady (EÚ) 2022/922 z 9. júna 2022 o vytvorení a prevádzke hodnotiaceho a monitorovacieho mechanizmu na overovanie uplatňovania schengenského acquis a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 1053/2013 povinná vypracovať a predložiť akčný plán Komisii a Rade do jedného mesiaca od prijatia odporúčaní uvedených v hodnotiacej správe. Akčný plán obsahuje opatrenia na odstránenie nedostatkov zistených pri schengenskom hodnotení s presným určením nákladov, termínu splnenia a zodpovednosti za plnenie.

Čo sa týka monitorovaní uskutočnených agentúrou Frontex v rámci mechanizmu posudzovania zraniteľností, ak z tohto vyplynú odporúčania pre Slovenskú republiku, vydáva sa akčný plán so stanovením opatrení na ich splnenie.

Monitorovanie podľa čl. 10 sa zatiaľ neuplatňuje, avšak príslušníci služby hraničnej a cudzineckej polície vykonávajúci úkony súvisiace s kontrolou hraníc sú pravidelne preškoľovaní z problematiky ochrany základných práv a slobôd ako aj dôstojného zaobchádzania a nediskriminácie. Problematika rešpektovania základných práv je aj pravidelne monitorovaná nezávislými orgánmi, ako sú napr. úrad verejného ochrancu práv, mimovládne organizácie a Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (ďalej len „UNHCR“).

Pre účinné riadenie vonkajších hraníc je dôležité aj vykonávanie spoločnej vízovej politiky na národnej úrovni, vrátane organizovania príslušných bezpečnostných kontrol pred vydaním víz a predchádzanie zneužívania bezvízových režimov.

U každého jedného žiadateľa o víza vykonáva Slovenská republika bezpečnostnú previerku s cieľom individuálneho posúdenia bezpečnostného rizika, v dôsledku čoho sa vydá/nevydá vízum žiadateľovi. Prevenciu zneužívania bezvízového režimu bude možné v plnej miere vykonávať až po spustení systému poskytovania cestovného povolenia pre štátnych príslušníkov tretích krajín oslobodených od vízovej povinnosti, ako aj ďalšie vymedzené kategórie cudzincov (ETIAS). V rámci systému ETIAS sa umožní štátnym orgánom posúdiť, či prítomnosť konkrétnych osôb na území členských štátov nepredstavuje bezpečnostné riziko, riziko z hľadiska nelegálnej migrácie alebo vysoké epidemiologické riziko. Toto riziko sa eliminuje tým spôsobom, že štátni príslušníci tretích krajín povinne vyplnia pred svojím vycestovaním na územie členských štátov elektronický formulár žiadosti, v ktorom uvedú základné údaje týkajúce sa totožnosti, cestovného dokladu, informácií o mieste pobytu, kontaktných údajov, stupňa vzdelania a typu povolania a podobne. Následne sa tieto osoby preveria formou lustrácií ešte pred ich príchodom na hraničné priechody na vonkajšej hranici. Systém ETIAS tak prispeje aj k zjednodušeniu hraničných kontrol vykonávaných na hraničných priechodoch na vonkajšej hranici. Systém ETIAS bude prepojený so všetkými členskými štátmi a bude tiež slúžiť ako platforma na výmenu informácií.

V súvislosti s prístupom k medzinárodnej ochrane v rámci aktivít zameraných na riadenie hraníc a na preverovanie cudzincov na hranici je každému jednotlivcovi umožnené požiadať o udelenie azylu v Slovenskej republike. Prístup k medzinárodnej ochrane je podrobnejšie rozpracovaný aj v podkapitole 2.3. Spravodlivý azylový a integračný systém.

2.2.2. Účinný prístup k medzinárodnej ochrane na vonkajších hraniciach EÚ

Opatrenia prijaté na vonkajších hraniciach EÚ sú dôležitou súčasťou komplexného prístupu k migrácii, ktorý členským štátom umožňuje riešiť problém zmiešaných príchodov neoprávnených migrantov a osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1356 zo 14. mája 2024, ktorým sa zavádza preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajších hraniciach a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 767/2008, (EÚ) 2017/2226, (EÚ) 2018/1240 a (EÚ) 2019/817 z pohľadu Slovenskej republiky prináša zavedené postupy pri vykonávaní preverovania všetkých štátnych príslušníkov a nové časové obmedzenie vykonávania preverovania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré bude mať za následok rýchlejšie rozčlenenie nelegálnych migrantov do ďalších následných procedúr – návrat alebo konanie o azyle.

Preverovanie štátnych príslušníkov tretích krajín by malo predovšetkým prispieť k ich čo možno najrýchlejšiemu postúpeniu do príslušného konania. Preverovanie by zároveň malo pomôcť zabrániť situáciám, keď niektorí žiadatelia o udelenie azylu po tom, ako im na základe ich žiadosti o udelenie azylu bol povolený vstup na územie členského štátu, opustia územie tohto štátu s cieľom pokračovať v takýchto žiadostiach v inom členskom štáte alebo v nich nepokračovať vôbec. Orgánom príslušným na vykonanie uvedeného posúdenia bude pre tento účel umožnené získať a vymieňať si všetky informácie, ktoré sú pre ne relevantné z hľadiska určenia príslušného konania na posúdenie žiadosti bez toho, aby bol dotknutý druh konania, a tým toto posúdenie urýchliť. Preverovanie by malo tiež prispieť k identifikovaniu zraniteľných osôb, čím sa zaistí, že sa pri určovaní a vykonávaní príslušného konania v plnej miere zohľadnia všetky osobitné potreby.

V tejto súvislosti bude zavedený účinný skrining zraniteľnosti vyškolenými zamestnancami na rýchlu identifikáciu, registráciu a postúpenie osôb so špecifickými potrebami, pričom prioritou budú maloleté osoby bez sprievodu.

Zavedenie konania na hraniciach predstavuje v podmienkach Slovenskej republiky nový prvok a zároveň výzvu, keďže predpokladá úplne nové nastavenie legislatívnych, organizačných a administratívnych postupov a procesov, kompletne vybudovanie príslušnej infraštruktúry určenej pre konanie na hraniciach s jej materiálno-technickým vybavením, významným personálnym posilnením a vytvorením efektívneho informačného systému správy prípadov v oblasti preverovania, azylu a návratu.

Cieľom konania na hraniciach je zjednotiť, zjednodušiť a harmonizovať procesné pravidlá členských štátov stanovením spoločného konania o medzinárodnej ochrane v Únii. Účelom konaní o azyle a o návrate na hraniciach by malo byť v zásade rýchlo na vonkajších hraniciach posúdiť, či nie sú žiadosti neopodstatnené alebo neprípustné a rýchlo vrátiť osoby, ktoré nemajú právo zdržiavať sa, spôsobom, ktorým sa plne dodržiava zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia, a zároveň zabezpečiť, aby boli osoby s opodstatnenými žiadosťami nasmerované do riadneho konania a aby sa im poskytol rýchly prístup k medzinárodnej ochrane.

Nový systém konania na hraniciach taktiež nastavuje zrýchlenú lehotu posúdenia žiadostí do 12 týždňov. To znamená, že tak správne, ako aj odvolacie konanie vo veci azylu pred príslušným súdom musí byť ukončené v rámci 12-týždňovej lehoty. Štátnym príslušníkom tretích krajín a osobám bez štátnej príslušnosti, ktorých žiadosť bola zamietnutá v rámci konania o azyle na hraniciach, sa nepovolí vstup na územie členského štátu a príslušný orgán musí rovnako v skrátenej lehote do 12 týždňov prijať a vykonať rozhodnutie o návrate osoby. Ak sa neoprávnene zdržiavajúci štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti nevrátia alebo nie sú odsunutí v maximálnej lehote konania o návrate na hraniciach, konanie o návrate by malo pokračovať, ako je stanovené v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území.

Zmenou od súčasnej praxe v Slovenskej republike je povinnosť členského štátu podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1348 zo 14. mája 2024, ktorým sa stanovuje spoločné konanie o medzinárodnej ochrane v Únii a zrušuje smernica 2013/32/EÚ počas posudzovania žiadostí, v rámci konania na hraniciach od žiadateľov vyžadovať, aby sa spravidla zdržiavali na vonkajších hraniciach alebo v tranzitných priestoroch, alebo v ich blízkosti, alebo na iných určených miestach na ich území, pričom plne zohľadňuje svoje osobitné geografické podmienky.

V záujme zavedenia efektívneho výkonu nového konania na hraniciach, tak pre oblasť azylu ako aj návratu, Slovenská republika predpokladá vybudovanie nového, viacúčelového zariadenia v blízkosti vonkajšej hranice. Zariadenie by malo mať ubytovaciu kapacitu pre 500 osôb s možnosťou núdzového navýšenia kapacít pre prípad zvýšenej potreby. Súčasne by malo na jednom mieste prepojiť pracoviská úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru vykonávajúce preverovanie prichádzajúcich cudzincov, registráciu a vstup do konania o azyle a tiež návraty, ako aj migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „migračný úrad“) zodpovedného za posúdenie žiadostí o udelenie azylu, starostlivosť o žiadateľov o udelenie azylu a dublinské konanie.

Opatrenia v oblasti konania o preverovaní a konania na hraniciach:

1. úprava postupov a konania v praxi v súvislosti s výkonom preverovania a konania na hraniciach;
2. úprava Národnej stratégie európskeho integrovaného riadenia hraníc v súlade s požiadavkami zmeny legislatívy a praxe v oblasti preverovania a konania na hraniciach;
3. prijatie súboru integrovaných opatrení, ktoré zabezpečia rýchly, spravodlivý a efektívny proces rozhodovania o žiadostiach o udelenie azylu na vonkajších hraniciach Slovenskej republiky;
4. vytvorenie infraštruktúry určenej na spracovanie žiadostí o udelenie azylu, kde sa zabezpečí rýchly prístup k spravodlivému konaniu o azyle v blízkosti vonkajších hraníc Slovenskej republiky;
5. zabezpečenie personálnych a technických kapacít potrebných na spracovanie žiadostí o udelenie azylu v konaní na hraniciach;
6. zabezpečenie osobitných procesných záruk každému žiadateľovi o udelenie azylu na základe identifikovanej zraniteľnosti, pričom posudzovanie takýchto žiadostí o azyle bude vykonávané odborne vyškolenými zamestnancami;
7. implementácia špecializovaných procesov a postupov na rýchle vyhodnocovanie a posudzovanie žiadostí o udelenie azylu v priestoroch určených na konanie na hraniciach, ktoré by umožnili zrýchlené rozhodovanie o žiadostiach a o návrate;
8. implementácia štandardov na účinnú výmenu informácií medzi členskými štátmi EÚ za účelom skrátenia času spracovania žiadostí o azyle a vyhnutia sa duplicitie v hodnotení žiadostí o azyl;
9. definovanie kritérií a postupov na identifikáciu žiadateľov o udelenie azylu považovaných za bezpečnostné riziko;
10. zabezpečenie prístupu k súdnemu preskúmaniu, aby bola zaistená právna ochrana a ochrana pred možným nelegálnym vyhostením pri zamietnutí žiadosti o udelenie azylu;
11. zabezpečenie mechanizmu na monitorovanie základných práv v súvislosti s konaním na hraniciach;
12. zohľadňovanie nepredvídateľnosti migračných tokov, ktorá vedie k okamžitej zmene pracovného zaťaženia a eventuálneho spustenia kontingenčného plánu.

2.3. Spravodlivý azylový a integračný systém

Prioritou Slovenskej republiky v oblasti medzinárodnej ochrany naďalej zostáva udeľovanie azylu a poskytovanie doplnkovej ochrany na základe individuálneho posúdenia žiadostí o medzinárodnú ochranu v súlade so Ženevským dohovorom z roku 1951 o právnom postavení utečencov a Newyorským protokolom z roku 1967, týkajúcim sa právneho postavenia utečencov a v súlade s medzinárodnými záväzkami, legislatívou EÚ a vnútroštátnou právnou úpravou. Ďalším cieľom je zefektívnenie existujúcich procesov prostredníctvom širšieho využitia digitalizácie a nových technológií, uplatňovaných v rámci jednotlivých konaní, či už v oblasti medzinárodnej ochrany alebo návratu tak, aby umožňovali zefektívnenie administratívno – operačných postupov a komunikácie medzi jednotlivými aktérmi. V tejto súvislosti je nevyhnutné výrazné posilnenie a aktualizácia existujúcich informačných systémov a databáz, využívaných v oblasti migrácie a azylu, ako aj ich prepojenie medzi relevantnými inštitúciami.

2.3.1. Zabezpečenie včasného a účinného prístupu k spravodlivým a efektívnym konaniam o azyle na území členského štátu

Geopolitický vývoj vo svete a nárast konfliktných udalostí predpokladá zvýšenie migračných tokov a tým zvýšenie náporu na azylový a prijímací systém. Mimoriadne udalosti vo svete prinášajú nové výzvy, na ktoré bude potrebné reagovať, obdobne akou bola aj migračná kríza v roku 2015 alebo vojenský konflikt na Ukrajine, ktorý spôsobil hromadný príchod osôb z Ukrajiny a spustenie mechanizmu dočasnej ochrany. To predpokladá existenciu efektívneho konania o azyle charakterizovaného vysokou odbornosťou a pripravenosťou.

Personálne kapacity migračného úradu ako prvostupňového orgánu vo veci žiadostí o udelenie azylu dostatočne nereflektujú nárast úloh a požiadavky na uplatňovanie nových prvkov konania o azyle. Z toho hľadiska migračný úrad čelí mnohým výzvam, najmä pokiaľ ide o zabezpečenie harmonizácie postupov a rozhodnutí, posilňovanie monitorovania a manažmentu kvality v konaní o azyle, zavedenie systému špecializácie, dohľadu a kontinuálneho posilňovania odborných spôsobilostí v súlade s príslušnými usmerneniami Agentúry Európskej únie pre azyl (ďalej len „EUAA“), rešpektujúc pritom národnú a európsku judikatúru.

V súvislosti so zabezpečením vysokej kvality a konzistentnosti administratívnych a súdnych rozhodovacích procesov v Slovenskej republike, pri plnom rešpektovaní nezávislosti súdnictva, platí od 1. júna 2023 nové usporiadanie všeobecných súdov, takzvaná nová súdna mapa. Účelom prijatia týchto zmien bolo zefektívnenie činnosti súdov, ale tiež umožnenie sudcom špecializovať sa na konkrétnu agendu. Implementácia súdnej mapy predstavuje rozsiahle organizačné zmeny, ktoré majú vplyv na činnosť samotných súdov, ale aj ďalších organizácií a nepochybne aj cudzincov, ako žiadateľov o udelenie azylu.

Pre vybavovanie vecí správnej agendy vznikli tri nové prvostupňové správne sudy v Bratislave, v Banskej Bystrici a v Košiciach. Tieto majú postavenie krajských súdov a spolu s Najvyšším správnym súdom Slovenskej republiky sú vecne príslušné na konanie a rozhodovanie vo veciach správneho súdnictva. Na konanie o správnych žalobách vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia je kauzálne príslušný Správny súd v Bratislave a Správny súd v Košiciach. Kogentná právna úprava postupu v administratívnom a súdnom konaní zaručuje odbornú úroveň a vysokú mieru právnej istoty v rozhodovacích procesoch. Konzistentnosť v rozhodovacej činnosti súdov vyplýva tiež zo zákonnej úpravy. Správne sudy sú povinné dôkladne zdôvodniť odklon od svojho predošlého rozhodnutia v obdobnej veci od ustálenej súdnej praxe, zohľadňujúc príslušnú judikatúru, ako aj rozhodnutia súdov vyšších inštancií alebo názory právnej vedy. Správne súdnictvo v Slovenskej republike sa stále vyvíja a napreduje, a to najmä s ohľadom na organizačné a administratívne oblasti. V snahe optimalizovania a zabezpečenia vysoko kvalitného a konzistentného rozhodovacieho procesu je rozhodovacia činnosť pod nepretržitým dohľadom.

Konanie o azyle upravuje zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý reflektuje platný právny rámec EÚ v oblasti medzinárodnej ochrany. V súlade s novými požiadavkami vyplývajúcimi z Paktu bude potrebné prijatie ďalších legislatívnych, organizačných ako aj personálnych opatrení, ktorých cieľom je zabezpečenie kvalitného a efektívneho azylového konania rešpektujúc práva žiadateľov o udelenie azylu. K hlavným legislatívnym opatreniam možno zaradiť prijatie nového zákona o medzinárodnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov a súvisiacich vykonávacích predpisov zohľadňujúcich nové prvky konania o azyle.

Opatrenia pre plnenie úloh súvisiacich s medzinárodnou ochranou a zabezpečením vysokej kvality, konzistentnosti a efektívnosti konania o azyle:

1. nastavenie uplatňovania nových povinných prvkov v rámci konania o azyle, napr. uplatňovanie konceptu bezpečnej tretej krajiny, konceptu efektívnej ochrany, ako aj povinnosti odňatia medzinárodnej ochrany v prípade spáchania niektorých trestných činov;
2. posilnenie dohľadu, harmonizácie postupov a manažmentu kvality, vrátane špecializácie podľa typu konania a krajín pôvodu žiadateľov o udelenie azylu na úseku konania o azyle a rozhodovacej činnosti;
3. harmonizovanie úpravy následných žiadostí o udelenie azylu prostredníctvom zákona o medzinárodnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
4. vykonávanie pohovorov v konaní o azyle s využitím zvukových záznamov a pohovorov na diaľku, zabezpečenie manipulácie, zdieľanie a uchovávanie záznamov v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES a v súlade so zákonom č.18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
5. zefektívnenie postupov, vrátane využitia digitalizácie a moderných technológií, prostredníctvom aktualizácie informačných systémov a príslušného technického vybavenia;
6. definovanie a nastavenie operačných postupov pre jednotlivé fázy vstupu do konania o azyle (prejav vôle, registrácia, podanie žiadosti o udelenie azylu);
7. úprava systému vykonávania pohovorov s maloletými žiadateľmi o udelenie azylu bez/aj so sprievodom dospeléj osoby;
8. zabezpečenie príslušnej zmeny právnej úpravy preskúmavania rozhodnutí v dvojstupňovom konaní ako pred správnym orgánom, tak aj pred súdmi z dôvodu zachovania lehôt;
9. zabezpečenie harmonizácie judikatúry slovenských súdov s judikatúrou ostatných členských štátov, najmä prostredníctvom vzdelávania sudcov v rámci vzdelávacích modulov EUAA a ich oboznamovanie s rozhodovacími procesmi a výsledkami rozhodnutí iných členských štátov, ako aj dôsledná práca súdov s analýzami EUAA k jednotlivým štátom, aby nedochádzalo k neodôvodneným odchýlkam v rozhodovaní súdov v porovnaní s rozhodovaním súdov v ostatných členských štátoch EÚ.

2.3.2. Procesné záruky a základné práva

Slovenská republika dodržiava medzinárodné záväzky v oblasti medzinárodnej ochrany, vrátane príslušnej legislatívy EÚ.

Pakt upravuje dôležité záruky a garancie pre žiadateľov o udelenie azylu a ľudí s osobitnými potrebami. Implementácia nových právnych aktov má za cieľ garantovanie ľudskej dôstojnosti a zabezpečenie účinného práva na azyl ako aj práva na účinný opravný prostriedok. Uvedené záruky a garancie slúžia na ochranu základných práv v súlade s Chartou základných práv EÚ.

Zákonnosť postupov v oblasti konania o azyle zo strany migračného úradu, ako prvostupňového orgánu, môže byť preskúmaná súdmi Slovenskej republiky. Možno konštatovať, že v Slovenskej republike takmer všetci žiadatelia o udelenie azylu využívajú

právo podať opravný prostriedok voči negatívnym rozhodnutiam migračného úradu, prevažne prostredníctvom svojich právnych zástupcov alebo advokátov.

Rovnako je zákonnosť postupov, vrátane procesných záruk a starostlivosti o žiadateľov o udelenie azylu predmetom pravidelnej previerky zákonnosti zo strany Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a jej podriadených prokuratúr. Táto je vykonávaná v azylových zariadeniach Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „azylové zariadenia“) dvakrát ročne. Dôležitú úlohu má v tejto oblasti verejný ochranca práv, ktorý ako nezávislý orgán Slovenskej republiky chráni základné ľudské práva a slobody osôb, vrátane cudzincov, v konaní pred orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. S účinnosťou od roku 2023 plní verejný ochranca práv, komisár pre deti a komisár pre osoby so zdravotným postihnutím aj úlohu Národného preventívneho mechanizmu proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu s ohľadom na Opčný protokol k Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Ďalšiu dôležitú úlohu v oblasti monitorovania účinného prístupu žiadateľov o udelenie azylu k medzinárodnej ochrane zohráva aj UNHCR. Tieto mechanizmy a inštitúcie sú garanciou práva na spravodlivé a efektívne súdne konanie pre žiadateľov o udelenie azylu pri plnom rešpektovaní nezávislosti správneho súdnictva, a to i s ohľadom na povinnosti vyplývajúce Slovenskej republike z priamo vykonateľných právne záväzných aktov EÚ.

Opatrenia na účinné zabezpečenie dodržiavania a monitorovania základných práv a záruk vrátane procesných záruk a podmienok:

1. prijatie nového zákona o medzinárodnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov a nového vykonávacieho nariadenia k zákonu o medzinárodnej ochrane v súlade s Paktom;
2. zabezpečenie príslušnej zmeny relevantných právnych predpisov a aktualizovanie relevantných interných predpisov;
3. zabezpečenie práva na bezplatné právne poradenstvo pre žiadateľov o udelenie azylu v administratívnej fáze konania, a to takým spôsobom, aby bol žiadateľ o udelenie azylu najneskôr pri registrácii žiadosti o udelenie azylu informovaný o svojom práve žiadať o bezplatné právne poradenstvo;
4. zabezpečenie včasnej identifikácie a posúdenia zraniteľnosti a osobitných potrieb, a to konkrétne včasnou výmenou informácií medzi relevantnými aktérmi;
5. zabezpečenie dostatočného počtu vyškolených personálnych kapacít na včasnú identifikáciu a posúdenie zraniteľnosti a osobitných procesných záruk;
6. zabezpečenie vhodných priestorov pre ľudí s osobitnými procesnými potrebami alebo s osobitnými prijímacími potrebami, a to aj v konaní na hraniciach;
7. zabezpečenie požiadavky na včasnosť, kvalitu a dostupnosť tlmočnických služieb v konaní o azyle získaním nových tlmočníkov, ako aj prostredníctvom využívania tlmočenia na diaľku, prípadne zavedením využívania nových moderných riešení, napr. umelej inteligencie;
8. nastavenie nezávislého monitorovacieho mechanizmu dodržiavania základných ľudských práv a slobôd, vrátane vymedzenia súvisiacich kompetencií v súlade s Paktom.

Opatrenia na zabezpečenie nových záruk pre maloleté osoby s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa vo všetkých štádiách konania:

1. stanovenie príslušných záruk na ochranu detí v rámci vnútroštátneho právneho rámca, posilnenie záruk v oblasti zastúpenia a opatrovníctva maloletých osôb bez sprievodu;
2. rýchle a účinné určenie opatrovníka pre maloleté osoby bez sprievodu a úprava systému ustanovenia zástupcov/opatrovníkov maloletých (vrátane maloletých osôb bez sprievodu) tak, aby boli splnené príslušné požiadavky a lehoty;
3. zavedenie potrebných postupov, aby mohli maloleté osoby bez sprievodu podávať sťažnosť na opatrovníka;
4. nastavenie procesov v súvislosti so zavedením multidisciplinárneho prístupu pre posudzovanie veku v „štandardnom“ konaní o azyle, ako aj v konaní na hraniciach;
5. nastavenie záruk pre maloleté osoby bez sprievodu tak, aby boli zachované ich práva a zároveň zabezpečené lehoty v rámci konania na hraniciach;
6. zabezpečenie procesných záruk a základných práv maloletých osôb, ktoré majú zákonného zástupcu tak, aby bolo v súlade s Paktom, prostredníctvom zákona o medzinárodnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

2.3.3. Spoločný prijímací systém

Žiadatelia o udelenie azylu majú v azylových zariadeniach vytvorené vhodné podmienky na ubytovanie a základnú starostlivosť, pričom je zohľadňovaná ich zraniteľnosť a osobitné potreby. V azylových zariadeniach je zabezpečované ubytovanie, strava, oblečenie, základné hygienické potreby, vreckové a iné veci, ktoré žiadatelia o udelenie azylu nevyhnutne potrebujú na prežitie. Zároveň majú žiadatelia o udelenie azylu prístup k neodkladnej zdravotnej starostlivosti. Aktuálna maximálna ubytovacia kapacita azylových zariadení je 812 miest. Pri poskytovaní informácií a zabezpečovaní prijímacích podmienok pre žiadateľov o udelenie azylu sa zohľadňuje vek, zdravotný stav, príbuzenské vzťahy a náboženská, etnická alebo národnostná príslušnosť a osobitné potreby vyplývajúce z individuálneho stavu žiadateľov o udelenie azylu. Okrem toho sa v azylových zariadeniach zabezpečuje zaradenie do vzdelávacieho systému, výučba slovenského jazyka, základná kultúrna orientácia a pomoc pri vstupe na trh práce, ako aj psychologické, sociálne a iné poradenstvo. Tlmočenie pri poskytovaní služieb v oblasti príjmu je zabezpečované prostredníctvom zmluvne dohodnutých tlmočníkov.

V Slovenskej republike sú tri azylové zariadenia: záchytný tábor v Humennom, pobytový tábor v Rohovciach a pobytový tábor v Opatovskej Novej Vsi. Záchytný tábor v Humennom zabezpečuje dočasný pobyt žiadateľov o udelenie azylu, počas ktorého žiadatelia absolvujú prvotné úkony v rámci konania o azyle a čakajú na výsledky zdravotnej prehliadky pred ich umiestnením v pobytovom tábore. Disponuje kapacitou 524 miest. Pobytové tábory zabezpečujú starostlivosť o žiadateľov o udelenie azylu počas celej dĺžky konania o azyle. Pobytový tábor v Opatovskej Novej Vsi s kapacitou 148 miest je určený pre rodiny a zraniteľných žiadateľov. Pobytový tábor v Rohovciach je určený pre mužov jednotlivcov a disponuje kapacitou 140 miest.

V informačnom systéme Ministerstva vnútra Slovenskej republiky sú evidované aj vybrané údaje týkajúce sa príjmu žiadateľov o udelenie azylu (napr. počet žiadateľov o udelenie azylu prítomných v azylových zariadeniach, poskytnuté vreckové, identifikovaná zraniteľnosť a osobitné potreby, pohyby v zariadeniach, informácia o ukončení vstupnej zdravotnej

prehliadky). Vzhľadom na národný kontext – počet žiadateľov o udelenie azylu v Slovenskej republike za posledných 5 rokov (s výnimkou počtu osôb, ktoré boli riešené prostredníctvom inštitútu dočasného útočiska) – bola kapacita azylových zariadení dostatočujúca, vrátane priestoru na možné zvýšenie počtu prijímaných žiadateľov o udelenie azylu. Azylové zariadenia dlhodobo nie sú zaťažované zotrvávaním osôb, ktoré majú právoplatne ukončené konanie o azyle. Výnimku tvoria tí, ktorí čakajú na realizáciu dobrovoľného návratu alebo vyplatenie finančného príspevku pri udelení medzinárodnej ochrany.

Pri práci so žiadateľmi o udelenie azylu je rešpektovaná povinnosť citlivého zaobchádzania s informáciami. Informácie sú zdieľané iba medzi zamestnancami, ktorí ich nevyhnutne potrebujú pre svoju prácu s ohľadom na dodržiavanie platnej legislatívy. Vzdelávanie zamestnancov v oblasti príjmu je pravidelne zabezpečované prostredníctvom národných a EUAA tréningov, ako aj mentoringu priamo na pracovisku.

Dohľad nad dodržiavaním zákonnosti v azylových zariadeniach zabezpečuje Generálna prokuratúra Slovenskej republiky a jej podriadené prokuratúry. Monitorovanie prijímacích podmienok a dodržiavania ľudských práv sa vykonáva v pravidelných intervaloch vo všetkých azylových zariadeniach. Monitorovacie návštevy azylových zariadení so zameraním na kvalitu prijímacích podmienok vykonáva aj UNHCR. Zároveň majú samotní žiadatelia o udelenie azylu možnosť vyjadriť svoje obavy a sťažnosti anonymne v azylových zariadeniach alebo elektronicky.

Opatrenia v oblasti zabezpečenia udržateľného, odolného a primeraného prijímacieho systému:

1. zvyšovanie štandardov prijímacích podmienok pre žiadateľov o udelenie azylu;
2. zabezpečenie dostatočného počtu vyškolených personálnych kapacít v závislosti od počtu žiadateľov o udelenie azylu;
3. aktualizácia IS MIGRA so zameraním na vytvorenie detailnejšieho prehľadu ubytovacích kapacít azylových zariadení, vrátane dostupného ubytovania pre špecifické skupiny žiadateľov o udelenie azylu;
4. zlepšenie systému poskytovania kurzov kultúrnych reálií pre žiadateľov o udelenie azylu;
5. nastavenie systému zdieľania informácií o zraniteľnosti a osobitných potrebách žiadateľov o udelenie azylu v oblasti príjmu;
6. prispôsobenie poskytovania informácií ďalším zraniteľným skupinám žiadateľov o udelenie azylu;
7. prijatie opatrení na zníženie rizika zneužívania prijímacieho systému.

2.3.4. Vytvorenie podmienok pre úspešnú a včasnú integráciu

Slovenská republika preferuje integračný model založený na tom, aby cudzinci dodržiavali platné všeobecne záväzné právne predpisy, rešpektovali kultúrne reálie a štátny jazyk. Ide o kontinuálny, dlhodobý a dynamický proces nielen zo strany cudzincov, ale aj zo strany štátu vytvorením potrebných podmienok. Integračné opatrenia by mali viesť k existencii koordinovaných a navzájom prepojených nástrojov a opatrení, ktoré umožnia cudzincom zaradiť sa na pracovný trh, ovládať štátny jazyk, mať prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti, sociálnym službám, bývaniu, účasti na občianskom a politickom živote, ktorá môže viesť až k udeleniu štátneho občianstva Slovenskej republiky.

V súvislosti s prvotnou integráciou osôb s udelenou medzinárodnou ochranou je poskytovaná finančná pomoc vo forme jednorazového príspevku a integračného príspevku vyplácaného počas prvých šiestich mesiacov. Okrem toho majú osoby s udelenou medzinárodnou ochranou možnosť využiť sociálne, psychologické alebo iné poradenstvo, ako aj absolvovať kurzy kultúrnych reálií a slovenského jazyka spravidla po dobu dvanástich mesiacov. V súčasnosti v spolupráci s mimovládnu organizáciou je poskytovaná asistencia pri hľadaní zamestnania, bývania a zaradovaní do zdravotného a vzdelávacieho systému. V prípade potreby je poskytovaná aj materiálna a doplnková zdravotná pomoc.

Nakoľko Národná stratégia SR je pripravená s cieľom predstavovať komplexný rámec riadenia azylu a migrácie, nižšie uvedené opatrenia sú zamerané nielen na osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, ale na celú skupinu cudzincov. V Národnej stratégii SR sú zohľadnené aj existujúce národné programy umožňujúce čerpanie finančných prostriedkov EÚ na príslušné ciele v oblasti integrácie a migrácie.

Opatrenia v oblasti vytvorenia podmienok pre úspešnú a včasnú integráciu:

1. iniciácia diskusie k príprave stratégie integrácie osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, dočasným útočiskom a ďalších cudzincov s dôrazom na zraniteľné osoby v spolupráci so samosprávami, mimovládnymi a medzinárodnými organizáciami;
2. poskytovanie prístupu k základným službám, ako sú zdravotná starostlivosť, sociálne služby, bývanie a sociálne dávky (vybrané štátne sociálne dávky, pomoc v hmotnej núdzi a dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom, dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností);
3. zlepšenie podmienok pre integráciu maloletých osôb bez sprievodu (vrátane mladých dospelých) podporených integračnými opatreniami v spolupráci s ďalšími subjektmi, ako aj podpora opatrení pre úspešné osamostatnenie maloletých osôb bez sprievodu po dovŕšení plnoletosti;
4. podporovanie realizácie alternatívnych foriem starostlivosti o maloleté osoby bez sprievodu v Slovenskej republike;
5. posilnenie integrácie cudzincov na úrovni samosprávnych krajov, miest a obcí, ako aj špecifikácia úlohy samospráv v procese integrácie osôb s udelenou medzinárodnou ochranou, dočasným útočiskom a ďalších cudzincov;
6. hľadanie posilnenia finančných zdrojov pre samosprávy, vrátane zabezpečenia zberu a pravidelnej aktualizácie údajov o pobyte cudzincov pre potreby financovania, na rozšírenie infraštruktúry samospráv a kapacít v oblasti poskytovania služieb v školstve, zdravotnej starostlivosti, bezpečnosti a sociálnej oblasti, ako aj hľadanie udržateľného financovania centier podpory pre cudzincov, ktoré podporujú integráciu prostredníctvom prepájania miestnych a cudzineckých komunít;
7. poskytovanie cudzincom individuálnej pomoci a vzdelávania, vrátane jazykových kurzov, kariérneho poradenstva a mentoringu;
8. zabezpečenie prístupu k vzdelaniu pre všetky deti cudzincov (aj prostredníctvom povinného vzdelávania) a zavedenie podporných opatrení a inkluzívnych prístupov vo vzdelávacom prostredí, s cieľnou podporou pre deti so zdravotným znevýhodnením a ich rodiny;
9. podpora detí cudzincov v oblasti predprimárneho a základného vzdelávania, ako aj ich začlenenie do kolektívu a podpora ich účasti na strednom a vysokoškolskom vzdelávaní;
10. posilnenie kvality inkluzívnych prístupov a postupov v školách, školských zariadeniach a iných vzdelávacích zariadeniach, vrátane poskytovania podporných

- opatrení, podpory multikulturalizmu a diverzity a posilnenia duševného zdravia a psychosociálnej podpory;
11. pokračovanie v inštitucionalizácii jazykového vzdelávania pre dospelých cudzincov;
 12. zabezpečenie jazykového vzdelávania prostredníctvom Asynchrónneho online jazykového kurzu, ktorý môže byť využitý už pred príchodom do Slovenskej republiky, on-line jazykových kurzov v reálnom čase, ktoré môžu využiť rodiny, ktoré nemajú iný prístup k jazykovému vzdelávaniu, jazykových kurzov pre deti a dospelých;
 13. vypracovanie odbornej metodiky jazykovej prípravy pre negramotných cudzincov;
 14. podporovanie integrácie cudzincov prostredníctvom športu, podpora vzdelávacej iniciatívy národných športových zväzov, vytvorenie programu na propagáciu hodnôt tolerancie, rovnosti a spolupráce prostredníctvom športových vzdelávacích aktivít;
 15. prevencia všetkých foriem násillia, diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a extrémizmu, výchova k tolerancii a rozvoj medzikultúrneho dialógu prostredníctvom kultúrnych mechanizmov;
 16. zachovávanie živého kultúrneho dedičstva cudzincov prostredníctvom vytvárania tvorivých dielní a organizovanie kultúrnych a edukačných podujatí pre rozvoj a prehľbovanie medzináboženského a medzikultúrneho dialógu a vzájomného spoznávania sa so slovenskou majoritou;
 17. zapojenie náboženských komunít a organizácií do integračných aktivít a do poskytovania duchovnej a humanitárnej pomoci cudzincom;
 18. zváženie možnosti vytvorenia celoštátneho koordinovaného systému integrácie cudzincov s určením kompetencií.

2.4. Pripravenosť a plánovanie pre prípad nepredvídaných udalostí

Kľúčovými prvkami Paktu je aj pripravenosť a plánovanie pre prípad nepredvídaných udalostí. Úroveň pripravenosti a plánovanie je úzko spojené so zachovaním primeraného azylového a prijímacieho systému každého členského štátu. Ako sa uvádza v spoločnom implementačnom pláne, členský štát nemožno považovať za dobre pripravený, ak nemá zavedené plánovanie pre prípad nepredvídaných udalostí, čo môže mať následne vplyv na možnosť členského štátu využívať výhody vyplývajúce zo solidarity alebo odpočty zo solidárnych príspevkov.

Slovenská republika má pre prípad nepredvídaných udalostí vypracovaný „Pohotovostný plán nasadenia síl a technických prostriedkov v prípade príchodu vysokého počtu nelegálnych migrantov na vonkajšiu hranicu Slovenskej republiky s Ukrajinou“ (ďalej len „pohotovostný plán“). Cieľom pohotovostného plánu je ustanoviť mechanizmus riadenia síl a prostriedkov všetkých zainteresovaných zložiek, ktoré budú vykonávať činnosti v rámci svojej pôsobnosti v prípadoch príchodu veľkého počtu štátnych príslušníkov tretích krajín na vonkajšiu hranicu Slovenskej republiky s Ukrajinou. Pohotovostný plán rieši aj otázky ďalšieho umiestňovania a následnej starostlivosti o vysoké počty nelegálnych migrantov v stave, kedy už vlastné kapacity úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru nestačia.

Národný plán Slovenskej republiky pre prípad nepredvídaných udalostí v oblasti medzinárodnej ochrany (ďalej len „Národný plán SR“) je vypracovaný na základe vzoru, ktorý prijala EUAA. Monitorovanie a posudzovanie vnútroštátnych plánov pre nepredvídané udalosti by sa malo uskutočňovať v súlade s postupom monitorovania a posudzovania azylových a prijímacích systémov členských štátov, ktorý má vykonávať agentúra EUAA.

Národný plán SR predstavuje zabezpečenie pripravenosti Slovenskej republiky reagovať na situácie neprimeraného tlaku alebo krízové situácie spočívajúce v masívnom príchode osôb žiadajúcich o udelenie azylu na území Slovenskej republiky, definíciu kľúčových aktérov a im prislúchajúcej zodpovednosti, nastavenie systému včasného varovania a analýzy rizík, vypracovanie scenárov a opatrení na zaistenie pripravenosti, vrátane eskalácie a deeskalácie medzi jednotlivými scenármi, mechanizmus aktivácie a deaktivácie plánu, zriadenie funkčného koordinačného mechanizmu, vrátane riadenia krízových situácií a pravidelnú revíziu aktuálnosti plánu. Národný plán SR nepokrýva oblasť riadenia hraníc a návrat, vzťahuje sa na konanie o azyle. Strategickými cieľmi tohto plánu je vytvoriť účinný a efektívny azylový systém a prijímací systém v súlade s platnými legislatívnymi aktami EÚ a inými právnymi nástrojmi, a to aj v situáciách veľkého tlaku zabezpečiť prístup jednotlivcov k efektívnemu konaniu o azyle a zabezpečiť primerané a dôstojné prijímacie podmienky a procesné záruky pre žiadateľov o udelenie azylu na území Slovenskej republiky. Osobitná pozornosť sa venuje osobám so špecifickými potrebami, najmä maloletým osobám bez sprievodu, osobám so zdravotným postihnutím, obetiam obchodovania s ľuďmi a obetiam fyzického a/alebo psychického násillia vrátane sexuálneho násillia.

Národný plán SR obsahuje podľa vzoru EUAA súbor koordinovaných a komplexných opatrení na zmiernenie vplyvov uvedených v jednotlivých scenároch. Hlavným cieľom navrhnutých opatrení je zabezpečenie primeraného prijímacieho systému a účinného azylového systému, s dôrazom na procesné záruky pre zraniteľné skupiny žiadateľov, vrátane opatrení týkajúcich sa maloletých osôb bez sprievodu. Nastavené opatrenia sú zamerané hlavne na zvýšenie a rozšírenie ubytovacích kapacít, zachovanie funkčnosti azylového systému pri väčšom počte podaných žiadostí o udelenie azylu a zabránenie úplnému preťaženiu a znefunkčneniu azylového systému.

Opatrenia v oblasti plánovania pre prípad nepredvídaných udalostí:

1. vytvorenie národného koordinačného mechanizmu s jasne definovanými kompetenciami a zdrojmi financovania pre samosprávy v prípade krízových situácií s nelegálnou migráciou;
2. prijímanie opatrení na zabezpečenie pripravenosti na ďalšiu fázu eskalácie migračného tlaku, a to hlavne v oblasti navýšenia personálnych, materiálnych a finančných kapacít;
3. posilnenie spolupráce s medzinárodnými organizáciami a mimovládnyimi organizáciami s preukázateľnou expertízou, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní základných služieb v krízových situáciách;
4. vyčlenenie vojakov, ozbrojených príslušníkov finančnej správy, vojakov mimoriadnej služby a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže na zabezpečenie kontroly hraníc Slovenskej republiky, verejného poriadku alebo vedenia boja proti terorizmu a organizovanému zločinu, ak v krízovej situácii sily a prostriedky Policajného zboru nebudú postačovať;
5. zapojenie Ozbrojených síl Slovenskej republiky a Vojenskej polície do plnenia úloh medzinárodného krízového manažmentu, ktoré súvisia s bojom proti nelegálnej migrácii.

2.5. Dosiahnutie integrovaného prístupu – opatrenia na vykonávanie zásady integrovanej tvorby politiky

V Slovenskej republike je systém riadenia migrácie dlhodobo v kompetencii najmä troch ministerstiev:

1. Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktoré zodpovedá za oblasť riadenia hraníc, legálnej a nelegálnej migrácie, udeľovania pobytov, realizáciu návratov, boja proti prevádzachtvu a obchodovaniu s ľuďmi, medzinárodnej ochrany, dočasného útočiska, štátneho občianstva;
2. Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktoré koordinuje pracovnú migráciu, národnú integračnú politiku a starostlivosť o maloleté osoby bez sprievodu;
3. Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, ktoré politicky usmerňuje medzinárodné aspekty migračnej politiky, koordinuje rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc Slovenskej republiky a v rámci konzulárnej agendy vydáva víza a prijíma žiadosti o udelenie pobytu či štátneho občianstva pre cudzincov.

Základný inštitucionálny rámec systému migrácie štátnych príslušníkov tretích krajín v Slovenskej republike okrem toho tvorí:

1. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ktoré nastavuje rámec zdravotnej starostlivosti pre jednotlivé skupiny cudzincov;
2. Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky, ktoré zastrešuje vzdelávanie cudzincov, uznávanie vzdelania a kvalifikácií cudzincov, štatistiky a podporné opatrenia v oblasti vzdelávania;
3. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, ktoré riadi Ozbrojené sily Slovenskej republiky a Vojenskú políciu, čím zabezpečuje udržiavanie spôsobilostí a kapacít potrebných na plnenie asistenčných úloh v prospech Policajného zboru tak v oblasti ochrany štátnej hranice ako aj v oblasti udržiavania vnútorného poriadku;
4. Správne súdy a Najvyšší správny súd Slovenskej republiky, ktoré preskúmavajú rozhodnutia prvostupňových orgánov vo veci azylu, pobytu, zaistenia a administratívneho vyhostenia;
5. Centrum právnej pomoci, ktoré poskytuje bezplatnú právnu pomoc a zastupovanie cudzincov vrátane žiadateľov o udelenie azylu, azylantov, cudzincov s poskytnutou doplnkovou ochranou a odídencom, ak spĺňajú zákonom stanovené podmienky;
6. Verejný ochranca práv, ktorý plní úlohy v oblasti ochrany základných práv a slobôd obyvateľov, vrátane cudzincov;
7. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky a jej podriadené prokuratúry, ktoré vykonávajú dozor nad zachovávaním zákonnosti v azylových zariadeniach;
8. Štatistický úrad Slovenskej republiky, ktorý podľa požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ realizuje v desaťročných intervaloch sčítania obyvateľov, domov a bytov a v období medzi sčítaniami spracúva štatistiky o obyvateľstve (vrátane ukazovateľov migrácie a socioekonomických ukazovateľov) koordinované Eurostatom.

Koordinačným a odborným orgánom pre oblasť migrácie, integrácie a inklúzie cudzincov je v súčasnosti Riadiaci výbor pre migráciu, integráciu a inklúziu cudzincov. Tento medziinštitucionálny orgán zabezpečuje koordináciu plnenia úloh vyplývajúcich z aktuálnej migračnej politiky a integračnej politiky Slovenskej republiky vrátane monitorovania a odpočtu ich plnenia a zaoberá sa aj ďalšími otázkami, ktoré je potrebné riešiť v súvislosti s

migráciou, integráciou a inklúziou cudzincov. Združuje zástupcov príslušných orgánov štátnej správy, medzinárodných organizácií aj občianskeho sektora.

V súvislosti s potrebou zefektívnenia koordinácie riadenia v oblasti migrácie a azylu bude potrebné zvážiť presunutie kompetencie koordinácie migračnej a integračnej politiky Slovenskej republiky z Riadiaceho výboru pre migráciu, integráciu a inklúziu cudzincov na úroveň, z ktorej by bolo možné efektívne vyžadovať plnenie úloh od príslušných ústredných orgánov štátnej správy.

Slovenská republika zároveň spolupracuje v oblasti azylovej a migračnej politiky s členskými štátmi EÚ, v pracovných skupinách Rady EÚ a výboroch Európskej komisie, prostredníctvom expertných sietí EUAA, ale aj v regionálnych zoskupeniach ako napr. Vyšehradská skupina a medzinárodných organizáciách ako Rada Európy a Medzinárodné centrum pre rozvoj migračnej politiky (ICMPD), pričom dochádza k výmene informácií a skúseností expertov pre konkrétnu čiastkovú oblasť aj s cieľom harmonizácie azylového systému medzi členskými štátmi EÚ. Rovnako tak spolupracuje bilaterálne, predovšetkým so susednými štátmi.

Opatrenia na implementáciu zásad integrovanej tvorby politiky štátu v oblasti migrácie:

1. skúmanie možnosti zefektívnenia koordinácie migračnej a integračnej politiky Slovenskej republiky presunom tejto kompetencie z Riadiaceho výboru pre migráciu, integráciu a inklúziu cudzincov na úroveň, z ktorej bude možné efektívne vyžadovať plnenie úloh od príslušných ústredných orgánov štátnej správy;
2. zapojenie samospráv do odborného dialógu o možnostiach nastavenia ich kompetencií a systému financovania v súvislosti s riešením mimoriadnych situácií a integráciou cudzincov;
3. posilnenie spolupráce s relevantnými mimovládnyimi a medzinárodnými organizáciami, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní služieb cudzincom.

2.6. Zabezpečenie dostatočnej kapacity a schopností účinne vykonávať národnú stratégiu

Slovenská republika bude realizovať úlohy vyplývajúce z Národnej stratégie SR kombináciou uplatňovania si konkrétnych nákladov zo štátneho rozpočtu v rámci rozpočtových kapitol jednotlivých rezortov, ako aj z dostupných finančných zdrojov EÚ prostredníctvom existujúcich mechanizmov. Pre potreby implementácie Paktu, ktorého súčasťou je aj vypracovanie Národnej stratégie SR, vyčlení Európska komisia dodatočné finančné prostriedky v súvislosti s realizáciou opatrení vyplývajúcich z reformy európskej azylovej a migračnej politiky. Za týmto účelom sa pripravuje revízia financovania z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu a Nástroja finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku. Účasť na rokovaniach a koordinácia postupov s Európskou komisiou zabezpečí, aby dostupná finančná podpora bola využitá na účinné fungovanie systému riadenia azylu a migrácie v podmienkach Slovenskej republiky.

Zároveň sa v ďalšom programovom období Fondu pre azyl, migráciu a integráciu 2028 – 2034 zohľadnia potreby Národnej stratégie SR, nakoľko je to jeden z dokumentov, z ktorých sa pri tvorbe programu bude vychádzať.

Pre účinný systém riadenia azylu a migrácie sú využívané nezáväzné nástroje poskytované EUAA, prostredníctvom ktorých EUAA napomáha a podporuje činnosť členských štátov pri

vykonávaní spoločného európskeho azylového systému. EUAA tiež organizuje, presadzuje a koordinuje činnosti, ktoré umožňujú výmenu informácií medzi členskými štátmi, a to aj prostredníctvom vytvárania odborných platforiem a sietí expertov. Slovenská republika zabezpečuje a plne podporuje aktívnu účasť svojich expertov v odborných tematických platformách a sieťach v oblasti azylu, príjmu, Dublinského konania, informácií o krajinách pôvodu, školení a pod. Prostredníctvom týchto platforiem dochádza k hľadaniu spoločných riešení na nové výzvy, k výmene informácií a dobrej praxe, ako aj k spoločnej tvorbe odborných materiálov, príručiek a usmernení, ktoré vedú ku konvergencii a harmonizácii postupov členských štátov EÚ v oblasti medzinárodnej ochrany. Nezanedbateľnou oblasťou podpory sú odborné tematické školenia, ktoré poskytuje EUAA a na tvorbe ktorých sa rovnako podieľajú aj experti Slovenskej republiky.

Jednou z úloh EUAA je aj poskytovanie účinnej operačnej a technickej pomoci členským štátom, najmä vtedy, keď sú ich azylové a prijímacie systémy pod neprimeraným tlakom. Členské štáty prispievajú do podporných azylových tímov nomináciou národných expertov. Slovenská republika od roku 2018 do marca 2025 realizovala 73 vyslaní národných expertov na podporu najviac zaťažených členských štátov EÚ, čím jasne demonštrovala solidaritu s týmito krajinami.

Opatrenia z hľadiska implementácie nových nariadení Paktu:

1. posilnenie personálnych a technických kapacít vyčlenených na konanie o azyle vzhľadom na povinnosť uplatňovať v konaní nové prvky, vrátane nutnosti špecializácie pracovníkov podľa jednotlivých typov konania;
2. zabezpečenie aktualizáciu informačného systému Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (IS MIGRA) vrátane zabezpečenia pracovných staníc v prípade zriadenia hybridného administratívno-ubytovacieho zariadenia pre konanie na hraniciach, konanie o návrate na hraniciach a skríningu v blízkosti vonkajšej hranice;
3. zabezpečenie nového viacúčelového zariadenia určeného pre konanie na hraniciach.

V súvislosti so zabezpečením účinného vykonávania národnej stratégie by mali byť operačné podporné nástroje zriadené na úrovni EÚ dostupné jednotlivým členským štátom na implementáciu akýchkoľvek novoprijatých legislatívnych povinností zo strany EÚ smerom k členským štátom (napr. nariadenia a smernice v rámci Paktu). Azylový a prijímací systém Slovenskej republiky a jeho súlad s právom EÚ bude predmetom pravidelného monitoringu zo strany inštitúcií EÚ. Už v roku 2026 bude Slovenská republika prvýkrát podrobená takémuto hodnoteniu zo strany EUAA. Výsledky sa premietnu do príslušných opatrení a budú reflektované pri ďalšej revízii národných postupov v súlade s odporúčaniami.

3. RIADENÁ LEGÁLNA MIGRÁCIA

V podmienkach Slovenskej republiky dlhodobo dominuje migrácia za prácou a podnikaním. Slovenský pracovný trh v súčasnosti potrebuje obsadiť viac ako 100 000 pracovných pozícií, a zároveň bude Slovenská republika v budúcnosti čeliť ďalšiemu poklesu obyvateľstva v produktívnom veku. Podľa odhadov bude v roku 2030 o 121 000 pracovníkov v produktívnom veku menej oproti stavu v roku 2023.

Od roku 2022 začala Slovenská republika zavádzať národné nástroje na urýchlenie vstupu zahraničných pracovníkov na trh práce, a to formou národných víz vydávaných v záujme Slovenskej republiky (tzv. supply based approach – prístup založený na ponuke). V súčasnosti

sú národné víza vydávané pre tri kategórie zahraničných pracovníkov – vodičov autobusov a vodičov nákladného vozidla, kamiónu v medzinárodnej doprave, absolventov vysokoškolského štúdia a relokovaných zamestnancov. Pre špecifickú skupinu zahraničného talentu, vysokoškolských študentov a výskumníkov, nepatrí Slovenská republika medzi primárne destinácie. Celkový počet i podiel zahraničných vysokoškolských študentov však kontinuálne rastie.

Opatrenia v oblasti legálnej migrácie:

1. vytvorenie účinných stratégií a mechanizmov na prilákanie pracovnej sily zo zahraničia najmä pre odborný personál v oblasti sociálnej starostlivosti, v zdravotníctve, v oblasti výpočtových technológií, strojárstva, v oblasti vzdelávania;
2. prijímanie opatrení v súlade s komponentom 10 a 16 z Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky;
3. zvyšovanie informovanosti štátnych príslušníkov tretích krajín o právach a povinnostiach v pracovnej oblasti, o zákonných postupoch na získanie povolenia na prácu.
4. zosúladenie národných integračných a hospodárskych stratégií a zabezpečenie uznávania kvalifikácií cudzincov ako aktívnej súčasti politiky podpory zamestnanosti a riešenia nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily;
5. sprístupnenie údajov o počtoch povolených pobytov na území obce, resp. okresu na účely plánovania kapacít škôl a školských zariadení, resp. iných verejných služieb;
6. posilnenie administratívnych kapacít a zefektívnenie procesov s cieľom umožnenia prístupu vyššieho počtu žiadateľov do konania súvisiaceho s povolením na pobyt;
7. zlepšenie informatizácie procesov vrátane interoperability systémov, odstránenie potreby papierovej archivácie dokladov v prospech elektronickej formy, zásadné zjednodušenie legislatívy a umožnenie realizácie úkonov na diaľku elektronickými prostriedkami;
8. zameranie činnosti policajných orgánov na úseku pobytovej agendy na cieľnú prevenciu a represiu na základe zložitejších postupov analýz rizík;
9. posúdenie možnosti outsourcingu vybraných činností na súkromné subjekty, ktorý má potenciál znížiť rutinnú administratívnu záťaž pre štátne orgány, vrátane transparentnej úpravy roly, vzťahov ručenia a zodpovednosti súkromných subjektov a kritérií, ktoré pre tento účel musia spĺňať (v prípadoch migrácie za účelom podnikania);
10. zintenzívnenie opatrení proti rôznym formám fiktívneho podnikania, identifikovanie previazanosti pobytu konkrétnej osoby – štátneho príslušníka tretej krajiny na podnikateľskú aktivitu, skúmanie objektívnej skutočnosti a preukázateľných výsledkov podnikania v podobe daňových odvodov a počte a kvalite vytvorených pracovných miest;
11. vykonávanie opatrení pre zabezpečenie autonómnosti administratívnych postupov Slovenskej republiky v prípade nespolupráce štátu pôvodu pri obnovovaní dokladov totožnosti, resp. iných potrebných dokladov (napr. vodičské preukazy) konzulárnou cestou.

4. EMIGRÁCIA ZO SLOVENSKEJ REPUBLIKY S DÔRAZOM NA NÁVRAT SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Vplyv globalizačných procesov a vývoj v slovenskej spoločnosti, spojený s členstvom Slovenskej republiky v EÚ a v schengenskom priestore, priniesol okrem pozitívnych zmien aj niektoré negatívne dopady. Tými sú predovšetkým rastúca emigrácia slovenských občanov, najmä kvalifikovaných pracovníkov, vrátane vysokoškolsky vzdelaných osôb a odborníkov v nedostatkových profesiách, ako aj odchod študentov vysokých škôl do zahraničia. Tento trend vedie k oslabovaniu pracovného trhu, znižovaniu vzdelanostného potenciálu, poklesu počtu obyvateľov v produktívnom a reprodukčnom veku, čo následne prispieva k starnutiu populácie a k viacerým sociálnym problémom. Tieto výzvy sú ešte umocnené nedostatkom kvalitných reintegračných programov, ktoré by motivovali občanov Slovenskej republiky k návratu do krajiny.

Opatrenia v oblasti emigrácie a podpory reintegrácie pracovnej sily:

1. vypracovanie novej komplexnej stratégie zameranej na zmiernenie ekonomických, spoločenských a demografických faktorov, ktoré vedú k emigrácii kvalifikovaných pracovníkov, vrátane absolventov vysokých škôl a odborníkov v nedostatkových profesiách;
2. zhodnotenie efektivity súčasných programov na podporu návratu a reintegrácie vysokoškolsky vzdelaných jednotlivcov a prijatie opatrenia na ich zlepšenie;
3. zaradenie vybraných tém azylu a migrácie do programu stálej konferencie Slovensko a Slováci žijúci v zahraničí, ktorá sa organizuje v dvojročných intervaloch;
4. spustenie mediálnej kampane o pozitívnych príkladoch Slovákov, ktorí sa úspešne reintegrovali po návrate zo zahraničia;
5. zavedenie cielených opatrení na podporu návratu zahraničných Slovákov do Slovenskej republiky (programy „Návrat domov“);
6. zjednodušenie a zefektívnenie administratívnych procesov pre návrat zahraničných Slovákov a ich rodín;
7. vytvorenie digitálnej platformy za účelom zjednotenia tematiky štátnej podpory Slovákov žijúcich v zahraničí a vytvorenia fóra na vzájomnú výmenu informácií a diskusiu medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí.

5. KOMUNIKÁCIA O AZYLE A MIGRÁCII

Od roku 2015 sa problematika azylu a migrácie stala výraznou súčasťou verejnej a politickej diskusie. Hlavnými udalosťami, ktoré významne ovplyvňovali mediálny, spoločenský a politický diskurz v tejto téme a mali vplyv aj na formovanie verejnej mienky, boli najmä vojna na Ukrajine a s ňou súvisiace masové vysídľovanie obyvateľstva vrátane cudzích štátnych príslušníkov žijúcich na území Ukrajiny, integrácia odídencom na Slovensku, ako aj tranzit nelegálnych migrantov cez územie Slovenskej republiky po prekročení hranice s Maďarskom.

Komunikácia o azyle a migrácii má veľký význam z hľadiska zlepšovania informovanosti verejnosti o príčinách, priebehu a dopadoch migrácie, čím sa predchádza dezinformáciám. Komunikácia o migrácii umožňuje verejnosti lepšie pochopiť zložitosť migrácie a jej prínosy a výzvy.

Opatrenia v oblasti komunikácie o azyly a migrácii:

1. komunikácia tém súvisiacich s azylom a migráciou v súlade so schváleným Paktom a Programovým vyhlásením vlády SR v rámci rokovaní Rady EÚ a Európskej komisie;
2. poskytovanie vyvážených, objektívnych a overených informácií verejnosti, pravidelná komunikácia štátnymi inštitúciami s verejnosťou na základe faktov a odbornosti, používanie zodpovedného jazyka, správnej terminológie a používanie overených zdrojov sú kľúčové pre pravdivú, komplexnú a vyváženú komunikáciu o tejto téme;
3. podpora medzikultúrneho a medzináboženského dialógu formou budovania porozumenia, organizovanie diskusií, prednášok a workshopov zameraných na pochopenie náboženských tradícií a kultúr migrantov a formou spájania komunit;
4. vytvorenie komunikačného manuálu pre inštitúcie verejnej a štátnej správy, ktorý zabezpečí vecnú a na faktoch založenú komunikáciu tém zachovávajúcich ľudskú dôstojnosť;
5. posilnenie spolupráce s medzinárodnými, mimovládnyimi a inými relevantnými aktérmi pri rozvoji a realizácii komunikačných aktivít v oblasti azyly a migrácie.

6. ZABEZPEČENIE IMPLEMENTÁCIE NÁRODNEJ STRATÉGIE SR V PRAXI

Národná stratégia SR predstavuje rámcový dokument pre ďalší rozvoj opatrení na podporu manažmentu migrácie na území Slovenskej republiky v súlade s požiadavkami EÚ a národnými špecifikami.

Vzhľadom na svoj prierezový a komplexný charakter budú opatrenia vyplývajúce z Národnej stratégie SR rozpracované v rámci akčného plánu do konkrétnych úloh, vrátane stanovenia zodpovedných aktérov a vymedzenia časového rámca implementácie.

Na zabezpečenie plnenia stanovených cieľov migračný úrad požiadal Európsku komisiu o technickú podporu na vypracovanie komplexného a merateľného akčného plánu k Národnej stratégii SR. Tento akčný plán premietne jej strategické opatrenia do jasných a konkrétnych krokov s definovanými časovými harmonogramami, zodpovednými aktérmi a ukazovateľmi výkonnosti. Jeho vypracovanie je nevyhnutným predpokladom pre úspešnú implementáciu Národnej stratégie SR, ako aj pre zabezpečenie schopnosti Slovenskej republiky plniť širšie ciele Paktu. Dobře štruktúrovaný akčný plán bude kľúčovým nástrojom koordinácie v oblasti migrácie a azyly a zabezpečí, aby všetky relevantné ministerstvá, agentúry a partneri pracovali na rovnakých cieľoch harmonizovaným spôsobom. Vzhľadom na naliehavosť zabezpečenia včasnej a účinnej implementácie Paktu sa akčný plán zameria na okamžité potreby a požiadavky z neho vyplývajúce. Okrem operacionalizácie kľúčových opatrení požadovaných v rámci Paktu, bude zároveň poskytovať flexibilitu na rozšírenie o širšie priority Slovenskej republiky v oblasti riadenia migrácie a integrácie stanovené v Národnej stratégii SR.